

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Mateja Jerič

Poznavanje romske problematike strokovnih delavk in
delavcev občin JV Slovenije

Magistrsko delo

Mentorica: red. prof. dr. Darja Zaviršek
Študijski program: Sociologija in socialno delo v skupnosti

Ljubljana, 2016

PODATKI O MAGISTRSKEM DELU

Avtorica: Mateja Jerič, univ. dipl. soc. del.

Naslov naloge: Poznavanje romske problematike strokovnih delavk in delavcev občin JV Slovenije

Število strani: 82

Število preglednic: 20

Število grafikonov: 16

Število prilog: 1

Fakulteta: Fakulteta za socialno delo

Kraj: Ljubljana

Leto: 2016

Mentorica: red. prof. dr. Darja Zaviršek

Deskriptorji: stereotipi, pozitivna diskriminacija/afirmativna akcija, asimilacija ter etničnost.

POVZETEK

Namen magistrske naloge je ugotoviti, ali je za zaposlene na občinah JV Slovenije delo z Romi težavno, kako vidijo njihov socialnoekonomski položaj ter kakšen odnos do Romov imajo strokovni delavci in delavke, zaposleni na občinah.

V izvedeni raziskavi je s pomočjo anonimnega anketnega vprašalnika, obdelave pridobljenih podatkov, interpretacije in grafičnega prikaza rezultatov predstavljeno, kako strokovni delavci in delavke občin JV Slovenije zaznavajo Rome. Z raziskavo in pridobljenimi rezultati ter ugotovitvami pa sem predlagala ukrepe, ki bi privedli do sprememb zaznav s strani zaposlenih na občinah JV Slovenije.

Teze magistrskega dela so, da imajo pripadniki romske skupnosti več pravic kot ostali državljani, da prejemajo večji odstotek socialnovarstvenih transferjev v deležu od celotne populacije prejemnikov pomoči in da strokovni delavci in delavke občin JV Slovenije spoštujejo njihov način življenja in njihovo kulturo ter jih sprejemajo kot sebi enake.

INFORMATION ABOUT MASTER THESIS

Author: Mateja Jerič

Title of thesis: Knowledge of Roma issues for professionals workers municipalities SE Slovenia

Nr. of pages: 82

Nr. of table: 20

Nr. of graphs: 16

Nr. of enclosures: 1

Faculty: Faculty of Social Work

Place: Ljubljana

Year: 2016

Menthor: red.prof.dr. Darja Zaviršek

Descriptors: stereotypes, positive discrimination/ affirmative action, assimilation and ethnicity.

Summary: The purpose of the masters thesis is to determine, whether the employees in the municipalities of South East Slovenia find difficulties, when dealing with the Roma community, how they see their socio- economic position and what kind of attitude professional staff and workers in the municipalities have, whwen dealing with Roma people.

Through the research, which was carried out with the methodology of anonymous questionnaire, analysisi of data obtained, interpretation and graphic, there is a clear representation of results that illustrates how professionals and workers in municipalities of South East Slovenia sense Roma community. With the survey, obtained results and the conclusions, there are proposed measures that would lead to a change of perception by employees in municipalities SE Slovenia.

Master thesis are that Roma community have more rights, that other citizens; that they receive a higher amounts of social security transfers in the proportion of the total populatin of recipients and the professionals and workers in the manicipalities of South Slovenia respect their way of life and their culture, therefore, they accept them as equal to any other citizen.

IZJAVA

Spodaj podpisani/-a **Mateja Jerič**, študent/-ka drugostopenjskega študija Fakultete za socialno delo Univerze v Ljubljani, z vpisno številko 00000150, s svojim podpisom izjavljam, da sem avtor/-ica magistrskega dela z naslovom:

»Poznavanje romske problematike strokovnih delavk in delavcev občin JV Slovenije«.

S svojim podpisom zagotavljam:

- da je predloženo magistrsko delo rezultat mojega samostojnega raziskovalnega dela ter da so vsa dela in mnenja drugih avtorjev citirana in navedena v seznamu virov, ki je sestavni del predloženega magistrskega dela;
- da se zavedam, da je plagiatstvo, ne glede na obliko in način predstavljanja tujega avtorskega dela kot svojega, v nasprotju z akademsko etiko in s pričakovanimi moralnimi prepričanji ter pomeni hujšo kršitev pravil in predpisov, ki urejajo to področje, kot tudi posledic, ki jih ima takšno dejanje za predloženo delo in z njim povezani status;
- da sem seznanjen/-a z določili Pravilnika o študiju na programih druge stopnje;
- da je predloženo pisno delo identično elektronski verziji istega dela;
- da v skladu s 1. odstavkom 21. člena Zakona o avtorskih in sorodnih pravicah (Ur. l. RS, št. 16/07, 68/08 in 110/13) dovoljujem, da se zgoraj navedeno magistrsko delo objavi v digitalni zbirki eGradiva in repozitoriju UL.

V Ljubljani, 12. 05. 2016

Podpis avtorja/-ice:

S svojim podpisom:

- dovoljujem knjižnici Fakultete za socialno delo Univerze v Ljubljani uporabo svojega rojstnega datuma za namen obdelave magistrskega dela v sistemu COBISS;
- soglašam z objavo svojega magistrskega dela na svetovnem spletu;

V Ljubljani, 12. 05. 2016

Podpis avtorja/-ice:

PREDGOVOR

Kot strokovna delavka, pristojna za področje zdravstvenega in socialnega varstva na Mestni občini Novo mesto, v katero sodi tudi področje dela z Romi, sem vsakodnevno in neposredno vpeta v delo z njimi. Skozi reševanje posameznih situacij, ki se vežejo na delo z Romi, sem vsakodnevno vključena v komunikacijo z zaposlenimi na različnih uradih in oddelkih znotraj občinske uprave. Moja vloga je pogosto vloga koordinatorja med posameznimi službami. Zaradi nerazumevanja načina življenja romske populacije in obremenjenosti s predsodki pa pogosto nastopam v vlogi mediatorja med zaposlenimi in Romi.

Kot predsednica in pripravljavka Strategije reševanja romske tematike v Mestni občini Novo mesto za obdobje od 2013 do 2020 sem kot pobudnica za ustanovitev Medobčinske komisije JV Slovenije v stalnem kontaktu z ostalimi občinami, saj je namen komisije, da z izmenjavo primerov dobre prakse izboljšamo odnos med Romi in ostalimi prebivalci JV Slovenije. S samo strategijo pa smo želeli ugotoviti analizo stanja v občini Novo mesto na podlagi celovitega pregleda področja izobraževanja, sociale, zdravstva, represivnih organov, komunalne infrastrukture, in sicer s terenskim delom in z dostopnimi uradnimi evidencami. Da bi ozavestili in spodbudili razumevanje posebnosti romske populacije, smo z ugotovitvami želeli seznaniti tudi zaposlene. Medobčinska komisija reševanja romske tematike JV Slovenije v tem trenutku še ni zaživela do stopnje, ko bi lahko rekli, da je njeno delo opazno in efektivno. Razlog za to vidim v nepripravljenosti strokovnih delavcev in strokovnih delavk občin za pridobivanje natančnejših podatkov o stanju položaja Romov v njihovi občini, za priprave analize ukrepov in za seznanitev z ugotovitvami analize.

Že med samo izdelavo strategije je bilo zaznati odklonilni odnos zaposlenih, ob predstavitvi strategije pa nepoznavanje načina življenja Romov, predvsem pa je bila do njih zaznavna nestrpnost.

V magistrskem delu sem se osredotočila predvsem na poznavanje Romov s strani strokovnih delavk in delavcev, zaposlenih na osmih občinah v JV Sloveniji. Menim, da ti strokovni delavci in delavke premalo poznajo način življenja Romov.

Opisala sem pojme, kot so stereotipi, pozitivna diskriminacija/afirmativna akcija, asimilacija, etničnost.

S pomočjo raziskave sem poskušala ugotoviti, ali je zaposlenim na občinah JV Slovenije samo delo z Romi težavno, kako vidijo socialno-ekonomski položaj romske populacije ter kakšen odnos imajo zaposleni na občinah do romske populacije v JV Sloveniji. Na podlagi rezultatov ter ugotovitev sem predlagala ukrepe, ki bi privedli do sprememb zaznave Romov pri zaposlenih na občinah JV Slovenije.

KAZALO

1.	TEORETIČNI DEL	1
1.1	Uvod.....	1
1.1.1	Opredelitev problema	1
1.1.2	Teoretična izhodišča.....	2
1.1.3	Relevantnost in cilj magistrske naloge.....	5
1.2	Stereotipi.....	5
1.3	Pozitivna diskriminacija/Afirmativna akcija	14
1.4	Asimilacija	16
1.5	Etničnost	17
1.6	Zakonodaja	18
2	EMPIRIČNI DEL.....	26
2.1	Raziskava.....	26
2.1.1	Oblikovanje problema	26
2.1.2	Cilji raziskave.....	27
2.1.3	Hipoteze	27
2.2	Metodologija.....	29
2.2.1	Vrsta raziskave	30
2.2.2	Merski instrument in viri podatkov.....	30
2.2.3	Populacija in vzorčenje	31
2.2.4	Obdelava podatkov.....	31
2.2.5	Zanesljivost anketnega vprašalnika	32
2.3	Rezultati in razprava.....	34
2.3.1	Analiza vsebine odgovorov	35
2.3.2	Testiranje hipotez	60
2.4	Povzetek rezultatov	61
2.5	Razprava in predlogi	63
3	LITERATURA IN VIRI	74
4	PRILOGE	78

KAZALO GRAFIKONOV

Grafikon 1: Spol.....	35
Grafikon 2: Izobrazba	36
Grafikon 3: Starost	37
Grafikon 4: Delovna doba.....	38
Grafikon 5: Področje zaposlitve	39
Grafikon 6: Občina zaposlitve.....	40
Grafikon 7: Največja težava v občini, povezana z romsko problematiko	41
Grafikon 8: Upravičenost Romov do socialnih transferjev	42
Grafikon 9: Vzrok za slabšo vključenost romskih otrok v redne vzgojno-izobraževalne programe	44
Grafikon 10: Odnos do romske populacije	45
Grafikon 11: Usposobljenost in pogoji zaposlenih na občini v povezavi z romsko populacijo	46
Grafikon 12: Mnenje o pravicah romske populacije	47
Grafikon 13: Odnos do dela z Romi	48
Grafikon 14: Prikaz razlik v strinjanju glede na spol	55
Grafikon 15: Prikaz razlik v strinjanju glede na starost	56
Grafikon 16: Prikaz razlik v strinjanju glede na delovno dobo	57
Grafikon 17: Prikaz razlik v strinjanju glede na izobrazbo	59

KAZALO PREGLEDNIC

Preglednica 1: Cronbachov koeficient alfa	32
Preglednica 2: Cronbachov koeficient alfa v primeru, da posamezno spremenljivko izločimo iz obdelave	32
Preglednica 3: Opisna statistika novih spremenljivk	49
Preglednica 4: Seznam spremenljivk, iz katerih sem oblikovala spremenljivko »upravičenost Romov do socialnovarstvenih prejemkov«, in njihova opisna statistika	49
Preglednica 5: Seznam spremenljivk, iz katerih sem oblikovala spremenljivko »kompetentnost zaposlenih«, in njihova opisna statistika	50
Preglednica 6: Seznam spremenljivk, iz katerih sem oblikovala spremenljivko »izobrazba kot orodje za socialno varnost«, in njihova opisna statistika	50
Preglednica 7: Kontingenčna preglednica za H1	51
Preglednica 8: Kontingenčna preglednica za H2	51
Preglednica 9: Kontingenčna preglednica za H3	52
Preglednica 10: Hi-kvadrat	52
Preglednica 11: Opisna statistika	53
Preglednica 12: Lastne vrednosti	53
Preglednica 13: Wilksova lambda za spol	54
Preglednica 14: Wilksova lambda za starost	57
Preglednica 15: Wilksova lambda za delovno dobo	58
Preglednica 16: Wilksova lambda za izobrazbo	59
Preglednica 17: Prikaz prejemnikov socialnovarstvenih transferjev občine Krško	69
Preglednica 18: Prikaz prejemnikov socialnovarstvenih transferjev občine Črnomelj	70
Preglednica 19: Prikaz prejemnikov socialnovarstvenih transferjev občine Trebnje	70
Preglednica 20: Prikaz prejemnikov socialnovarstvenih transferjev v Mestni občini Novo mesto in ostalih občinah	71

1. TEORETIČNI DEL

1.1 Uvod

»Romi so pogosto odvisni od podpore javnih/državnih ustanov. Ustanove bi morale delovati etnično občutljivo. To pomeni, da bi morale biti prilagojene specifičnim potrebam Romov« (Urh 2009, v 2012: 83). Ista avtorica dodaja, da to ni dovolj, saj bi bila potrebna sistemska podpora ustanov, prilagojena etnični realnosti oziroma večkulturni družbi.

1.1.1 Opredelitev problema

Strokovne službe, ki izvajajo različne oblike pomoči, zanikajo predsodke in delujejo po univerzalističnem načelu: »Ne delamo razlik med Romi in Neromi, z vsemi delamo enako!« (Urh 2012) Špela Urh (2012) pravi, da je za odpravo neenakosti med Romi in Neromi potrebno delati razlike. To v socialnem delu poimenujemo pozitivna diskriminacija oziroma afirmativna akcija, v šolstvu pa diferenciacija.

Raziskava, ki jo je leta 2009 opravila Špela Urh, je pokazala, da praksa dela z Romi pogosto deluje na patologizaciji Romov. Obtožuje jih za razmere, v katerih živijo in popolnoma ignorira dejstvo, da se Romi z veliko težavo družbeno in politično uveljavljajo, kar privede do izključenosti. Romi sami težje izstopijo iz začaranega kroga tudi v primeru pridobitve izobrazbe, zaposlitve in urejenih bivalnih razmer, če nimajo podpore večinske družbe, ki bi jim pri tem pomagala oziroma to omogočala. »Splošno družbeno prepričanje, ki se je pri delu z Romi pogosto kazalo v preteklosti (npr. v socialnem delu in šolstvu), je bilo, da so Romi »drugačni že po svoji naravi«. To je velikokrat uporabljeno kot opravičevanje za njihov obrobni položaj« (Urh 2012: 32).

1.1.2 Teoretična izhodišča

Stališča ljudi o etničnih skupinah pogosto temeljijo na predsodkih in stereotipih, ki se najpogosteje začnejo z označevanjem teh oseb kot drugačnih od večine prebivalstva. To drugačnost najpogosteje povezujejo z besedami, ki se navezujejo na njihov način življenja, običajev, izgleda, kulture. Alenka Janko Spreizer (2002, v Urh 2012) pravi, da lokalni poznavalci pogosto opredeljujejo Rome na podlagi »ljudskih rasističnih teorij« in jih prikazujejo kot homogeno skupino, ki se genetsko razlikuje od Neromov.

Pavla Štrukelj (2004) v svojem delu navaja negativne oznake za nekoga, ki odstopa od splošno sprejetih družbenih norm in ponazarja besedo cigan v slovenskem prostoru kot sinonim za:

- tatu (v smislu besed »Imeli smo cigana v hiši«, kar pomeni, da so bili okradeni),
- nehigieno, nemaren videz, saj je človek, ki je oblečen v raztrgano in umazano obleko opredeljen kot cigan; enako velja za ženske, ki so nemarno oblečene, saj jih poimenujemo »ciganica« ali »ciganka«,
- temno barvo kože.

Z glagolom »ciganiti« ali »ociganiti« opisujemo situacijo, ko nas nekdo ogoljufa. Pridevnik ciganski pa velja za »nestalen« in »nemiren«. Predsodki in stereotipi o Romih so v slovenski kulturi globoko ukoreninjeni.

Diskriminacija je pojem, ki se pogosto uporablja na napačen način za označevanje vsakršnega kršenja pravic. Vendar je diskriminacija kršenje točno določene pravice, to je pravice do enakopravne obravnave na vseh področjih, kot so zaposlovanje, izobraževanje, dostop do dobrin in tako dalje. Pogosto je kršitev enakega obravnavanja ali diskriminacija prepletena tudi s kršitvami drugih pravic.

Da bi ranljivim skupinam ljudi glede na večinsko populacijo zagotovili pravico do enakih možnosti na vseh ravneh družbenega življenja, je pogosto potrebno oblikovati posebne ukrepe, ki bi to omogočili. Za ranljive etnične skupine, ki so

zaradi maternega jezika in drugih kulturnih posebnosti bolj izpostavljene diskriminaciji, države navadno zagotovijo posebno varstvo v obliki posebnih, dodatnih pravic, ki so določene z ustavo ali zakoni, in jim s tem zagotavljajo enake možnosti participacije v družbi. Tako varstvo imenujemo pozitivna diskriminacija ali pozitivni ukrepi. Nekateri menijo, da je pojem pozitivna diskriminacija neprimeren, ker nobena diskriminacija ne more biti pozitivna ali zaželena. Kot sprejemljivejšo oznako za posebne oziroma dodatne pravice navajajo termin pozitivni ukrepi oz. afirmativna akcija.

Afirmativna akcija je opredeljena kot skupek politik in praks, ki zagotavljajo posebne koristi skupinam (predvsem pripadnikom etničnih skupin), ki se spoprijemajo s krivico in so bile skozi zgodovino izključene iz temeljnih postopkov. Izraz "afirmativna akcija" je prvič uporabil predsednik John F. Kennedy leta 1961 z namenom zagotoviti enake možnosti zaposlovanja za vse državljane ne glede na barvo kože, raso, vero ali nacionalnost. Čeprav je najpogostejša uporaba termina afirmativna akcija povezana z izobraževanjem in zaposlovanjem, se v zadnjih dveh desetletjih ta termin vse pogosteje uporablja na področju varstva narodnih manjšin (http://www.skupstina.me/~skupcg/images/dokumenti/biblioteka-i-istrazivanje/Primjena_principa_afirmativne_akcije_na_nivou_lokalne_samouprave_u_izbornom_procesu_iskustvo_BiH_Hrvatske_Makedonije_Slovenije_i_Srbije.pdf, na dan 3. 5. 2016).

Ustava Republike Slovenije (Ur. L. RS, št. 33/1991) v 11. in 64. členu opredeljuje pozitivne ukrepe za madžarsko in italijansko narodno skupnost, saj jima zagotavlja uživanje dodatnih pravic glede uporabe lastnega jezika kot uradnega jezika na območjih, kjer živita. Omogoča jima še šolanje v lastnem jeziku, politično zastopanost v predstavniških telesih in podobno, vendar v tem primeru že govorimo o manjšinski zaščiti, ki je posebno pravno področje. Nekaj pozitivnih ukrepov je namenjenih tudi romskim skupnostim. Romi imajo pravico do politične participacije v občinskih svetih, kjer imajo svojega predstavnika, v šolah je

zagotovljena dodatna učna pomoč za otroke, ki ne obvladajo slovenskega jezika v zadostni meri, in podobno.

Večinska družba pričakuje od priseljencev, da se asimilirajo oziroma integrirajo v njihovo družbo na način, da se odpovedo svoji kulturi, tradiciji in jeziku ter se izenačijo z večinsko družbo (Bešter 2003). Ločiti moramo med prostovoljno asimilacijo in prisilno asimilacijo. Petrič (1977) navaja ukrepe, ki so značilni za prisilno asimilacijo in so storjeni z namenom uničiti jezik, kulturo, raso, etnično skupino. Ti ukrepi so politično zanikanje, odvzemanje lastnine ter onemogočanje investicij. V primeru navidezne prostovoljne asimilacije pa država uporablja ukrepe, kot so izključitev jezika etnične skupine iz šol kot enakovrednega učnega jezika, ekonomska ter politična neenakopravnost ter izolacija. Cilj obeh oblik asimilacij je enak, le sredstva za doseg tega cilja so različna.

Termin etničnost se najpogosteje pojavlja v literaturi z različnimi definicijami in pomeni. Pojem ima izvirni grški pomen *ethnos* (ljudstvo), ki meri na temeljno človeško skupino in ne na podskupino ali manjšino. Mnogi ga kljub temu uporabljajo v smislu kulturne, jezikovne, verske ali kake druge manjšine. Lukšič-Hacinova pravi, da etnično identiteto predstavlja skupinski vidik posameznikove identitete. Posamezniki, ki so rojeni v določeni skupnosti, v procesu socializacije prevzamejo etnična obeležja te skupnosti (Lukšič-Hacin 1999).

Etničnost kot identiteta je človeku dodeljena z rojstvom v določeni etnični skupini ali skupnosti. Etnična identiteta se pridobi v že ustaljeni skupnosti (Južnič 1993).

Položaj Romov kot posebne etnične skupine opredeljuje Zakon o romski skupnosti v Republiki Sloveniji (Ur. l. RS, št. 33/2007, ZRomS-1), ki je krovni zakon. Ureja položaj ter opredeljuje področja posebnih pravic romske skupnosti v Republiki Sloveniji, pristojnost državnih organov ter organov lokalnih skupnosti za njihovo izvajanje ter sodelovanje predstavnikov romske skupnosti pri uresničevanju njihovih pravic in obveznosti, ki so določene z zakonom. Poleg tega zakona imamo v Sloveniji še 14 področnih zakonov, ki se neposredno tičejo romske populacije.

1.1.3 Relevantnost in cilj magistrske naloge

Delo z Romi ni dovolj cenjeno in posledično za socialne delavce pogosto ni prav priljubljen predmet obravnave. Poleg tega so strokovni delavci in delavke pogosto obremenjeni z negativnimi kulturnimi podobami o Romih kot o konfliktnih ljudeh, kar je še dodaten argument za to, da je delo z Romi institucionalno marginalizirano (Urh 2012).

Govorimo lahko o institucionalni okuženosti s stigmatizacijo, ki naj bi jo prenašali Romi na strokovne delavke in delavce, ki delajo z njimi. To pomeni, da so pogosto le-ti deležni negativnih pripomb okolja (na delu in v zasebnem življenju). Poznavanje Romov bi strokovnim delavcem in delavkam ter širši populaciji odprl drug vidik sodelovanja z Romi, kar bi privedlo do spremembe načina delovanja in ravnanja z Romi, beseda asimilacija pa bi postala tujka v povezavi z Romi.

Na podlagi pridobljenih rezultatov bom spoznala videnje, poznavanje, sprejemanje Romov s strani strokovnih delavk in delavcev na občinah. S pomočjo teh ugotovitev pa bom lahko oblikovala predloge, ki bi privedli do izdelave strategije spreminjanja odnosa zaposlenih in širše okolice do področja dela z Romi v vsakdanji delovni praksi. Ti predlogi bi morda lahko privedli do spremembe načina dela na občinah, kar bi posledično lahko izboljšalo obojestransko sodelovanje Romov in občin. Poleg tega bi strokovni delavci in delavke ter okolica pričeli ceniti in spoštovati delo, ki ga opravljajo, uspehe in premike na bolje.

1.2 Stereotipi

Predsodek običajno opredeljujemo kot vrsto stališč, ki niso upravičena, argumentirana in preverjena, a jih spremljajo intenzivne emocije in so odporna na spremembe (Rot 1977). So čustvena kompetenca netolerance, kjer imajo glavno vlogo čustveni odzivi, ki so navadno tako globoko zasidrani, da jih je nemogoče spremeniti (Palomares 2001).

Zanimivo je, kaj se dogaja s predsodki in rasizmi v sodobni družbi. Raziskave so pokazale, da predsodki niso stvar preteklosti, nasprotno, še kako so živi in vse nas zadevajo v taki ali drugačni obliki. Vse družbe so prežete s predsodki, vsakdo ima nekaj predsodkov in je obenem žrtev predsodkov (Gergen, Gergen 1986). Za predsodke je značilna njihova socialna komponenta. Socialni psihologi posvečajo največ pozornosti negativnim etničnim in rasnim predsodkom, in sicer predvsem zaradi njihovega negativnega učinka na medosebne in medskupinske odnose. Negativni etnični predsodki temeljijo predvsem na sovražnosti in odklanjanju pripadnikov posameznih skupin, kot so črnci, Romi, Judje, homoseksualci, ženske, ljudje neslovenske narodnosti. Predsodek je vrsta stališča, kjer sodimo in argumentiramo na podlagi neutemeljenih in nepreverjenih dejstev.

Spremljajo pa jih intenzivna, včasih tudi osovražena čustva in občutki (Ule, 1994). Dejstvo je, da predsodki niso stvar posameznika. Oblikujejo se s pomočjo socialnih reprezentacij, ki prevladujejo v družbi. Torej predsodki niso le kognitivne strukture v zavesti posameznikov, temveč skupin in družb. Glavni kognitivni procesi v razvoju predsodkov (Ule, 2004) so:

- generalizacija: pripisovanje cele vrste tipičnih lastnosti drugemu na osnovi kake ključne informacije; tako hitro pride do napačnih ocen in pretiranih posploševanj;
- diferenciacija: proces, kjer drugemu zaradi določene razlike pripišemo še druge razlikovalne lastnosti in s tem še povečamo razliko med njim in seboj;
- identifikacija: uvrščanje posameznikov po njihovi skupinski pripadnosti;
- vrednotenje: proces prirejanja vrednostnih sodb zaznam razlikam oz. kategorijam ljudi.

Bergler pa navaja naslednje kognitivne značilnosti predsodkov:

- kompleksnost: pravi, da predsodki niso posamezne sodbe, temveč so sistemi

karakterizacij z različno stopnjo diferenciranosti; kot primer navaja barvo kože, ki je ključ za označitev v tip »črnca«, to pa za seboj potegne vrsto drugih značilnosti;

- strukturiranost: oblikovanje predsodkov se izoblikuje na podlagi združevanja z enimi in razlikovanja z drugimi predsodki; če kategoriziramo Slovence, to

vključuje še podrazlike o Gorenjcih, Dolenjcih ...; te podkategorije se še naprej členijo na druge podkategorije, obenem pa se sem vključujejo še nadkategorije, npr. Slovenci spadamo v srednjeevropski prostor itd.;

- skupinska specifičnost: govori predvsem o tem, da predsodki niso stvar posameznika, kot je bilo že omenjeno, ampak stvar skupine; tako imajo volivci različnih strank običajno različno mnenje o istih političnih zadevah;
- stabilnost: predsodke označuje izjemna odpornost na spremembe, toda absolutne stabilnosti predsodkov ni; dober primer tega so stališča do starejših ljudi; predsodki se s staranjem posameznika spreminjajo;
- splošnost: raziskovalci si še danes niso enotni pri tem, ali so predsodki splošen pojav, da se nanašajo na več skupin ljudi ali na čisto določene; nekateri pravijo, da se predsodki ene etnične skupine generalizirajo tudi na druge, drugi pa, da pride do take generalizacije ob podpori ideoloških dejavnikov (1984, v Ule 2000). Ljudje se ne rodimo s prepričanji, ki temeljijo na predsodkih. S potekom odraščanja pridobivamo neposredno in posredno stereotipizirano mnenje in vedenje, ki diskriminira drugačnost. V prvih letih našega življenja smo kot otroci najbolj dojemljivi za prevzemanje prepričanj, odnosov do stvari in dogodkov. Učenje poteka tako, da posnemamo to, kar se dogaja v našem socialnem okolju. Tako se lahko predsodki, ki so v neki kulturi ugnezdeni, zlahka prenašajo naprej. V zgodnjem otroštvu se učimo tudi čustvovanja. V tem času se naučimo predsodkov, ki nam bodo ostali tudi v dobi odraslosti. Že predšolski otroci se zavedajo rasnih razlik, kar je razvojno popolnoma ustrezen pojav. Toda težava nastane, kadar se obstoječe razlike začnejo povezovati z negativnimi čustvi in vrednotenji. V kasnejšem obdobju adolescence se pojavi želja po druženju z enakimi. Enakost nam lajša identifikacijo in večja občutek povezanosti in pripadnosti. Enaki so tisti, ki izhajajo iz istega okolja, imajo enake interese in vrednote. Seveda je biti del skupine, katere člani imajo enak socialni, kulturni, verski ali ekonomski status, nekaj popolnoma normalnega, toda ravno to nas lahko prikrajša za bogastvo izkušenj z drugačnimi (Plomares 2001). Bergler (1984) deli pogoje za nastanek predsodkov na dve ravni: na makrosocialne

in mikrosocialne. Med makrosocialnimi pogoji razlikujemo ekonomsko-politične in kulturnonormativne pogoje. Pri ekonomsko-političnih razmerah imamo v mislih predvsem vpliv na spremenjene družbene strukture na oblikovanje predsodkov. Tipičen primer tega je, kako nastanejo predsodki do tujih delavcev. Družba zaposli tuje delavce zato, da pomagajo pri pomanjkanju lastne delovne sile. V času ekonomske krize pa ravno ti delavci postanejo tarča napadov. Konkurenca med tujo in domačo delovno silo izzove in aktualizira predsodke.

Kulturnonormativni vplivi na oblikovanje predsodkov so najmočnejši takrat, ko jih opravičujejo utrjene norme in kulturni vzorci obnašanja. Pri mikrosocialnih pogojih nastanka predsodkov pa ločimo dva glavna vira predsodkov: zgodnja socializacija ter frustracijske in krizne situacije v odraslem življenju. Toda Ule (2004) opozarja, da je ta omejitev mikrosocialne ravni lahko tudi nevarna. Privede namreč lahko do neupravičenega zanemarjanja celostnih družbenih pogojev in nasprotij, slednje pa lahko celo pripelje do porasta različnih predsodkov in agresivnih dejanj med pripadniki različnih skupin, ki gledajo drug na drugega z močnimi predsodki. Raziskave kažejo, da ima veliko predsodkov izvor že v zgodnjem otroštvu. Ugotovili so tudi, da se predsodki večajo po intenzivnosti do pozne adolescence, ko se stabilizirajo. Pod vplivom staršev in drugih avtoritet sprejemamo močno posplošene sodbe o socialnem svetu okrog sebe. Kako pa otroci pridobijo predsodke? Družina kot primarna socializacijska institucija velja tudi za bistven socializacijski model pri nastajanju predsodkov. Starši so za otroka model, po katerem otroci začnejo oblikovati lastno obnašanje.

Starši imajo v otroštvu neomejen vpliv na otroke. Tudi šola vpliva na nastanek predsodkov (Zaviršek 2010).

Najbolj primarni in prvi predsodki so spolni in etnični. Že triletni otroci prično graditi stereotipne kategorizacije glede spolne delitve in etnične pripadnosti. Vse to brez neposrednih pobud staršev ali starejših vrstnikov. Zanimivo je, da otrok razvije vrednotenje razlik med ljudmi, še preden se nauči pravih pojmovnih opredelitev kategorij. Ta »predpojmovna« vrednotenja so izjemno pomembna na razvoj samih predsodkov v kasnejšem obdobju. Za razvoj pojmovnega mišljenja so pomembne

tudi emocije, ki so vedno povezane z vrednotenjem. Tako ima otrok že v ranem otroštvu podano vrednotenjsko-emotivno podlago, ki mu kasneje služi kot podlaga za nastanek predsodkov. Predsodki se torej izoblikujejo na osnovi raznovrstnih družbenih vplivov, ki od vsega začetka delujejo na otroka, zato se moramo ukvarjati vsaj z najpomembnejšimi od teh vplivov: z vsakdanjim svetom otrok, s starši, z vrstniki itd. (Ule 2000). V sodobnih družbah ne gre zgolj za premike v načinu izražanja predsodkov. Predvsem gre za kvalitativne spremembe v izražanju le-teh. Tradicionalne predsodke počasi nadomeščajo moderni. Značilnosti modernih predsodkov so, da se antipatija do določenih družbenih skupin ne izraža več neposredno, kot je to nekoč veljalo za tradicionalne predsodke, temveč prikrito, simbolno. Tako se rasni in spolni predsodki izražajo na drugačen način. Namesto tradicionalnega nasilnega rasizma se uveljavlja simbolni rasizem.

Ljudje so včasih izražali predsodke v neposrednih stikih s člani drugih družbenih skupin. Danes se to kaže predvsem skozi izogibanje stikov z njimi. Včasih je v tradicionalnem rasizmu prevladovalo sovraštvo in odkrito nasilje do drugih skupin, sedaj so to nadomestili cinizem, ignoranca, distanca. Ule (1999) pravi, da novi rasizem ni tako izključevalen kot stari. Izraža se posredno in bolj prikrito. Raziskovalca Pettigrew in Meertens (1995) sta tradicionalni in moderni rasizem poimenovala kričavi in hladni rasizem. Do teh ugotovitev sta prišla z obsežno raziskavo v več evropskih državah. Hladni rasizem za razliko od kričavega ne izraža odkritih negativnih čustev do manjšin, pač pa se vzdržuje vseh pozitivnih čustev do njih. Kričavi rasisti zagovarjajo nasilen izgon za vse pripadnike nezaželenih etničnih manjšin, medtem ko hladni rasisti zagovarjajo le izgon tistih pripadnikov manjšin, ki nimajo urejenih osebnih dokumentov ali pa so zagrešili kriminalna dejanja.

Raziskovalci obenem opozarjajo, da sta si novi in stari rasizem kljub razlikam zelo podobna in se ujemata v številnih potezah, tako da je težko govoriti o novem rasizmu, temveč le o prikitem rasizmu, ki je v bistvu enak, kot je bil doslej (Brown 1985). Glavna razlika med odkritim (tradicionalnim) in prikritim (modernim) rasizmom je odnos do stigmatiziranih skupin. Novi prikriti rasizem je drugačen predvsem v tem, da namesto odkritega in agresivnega zavračanja stigmatiziranih

skupin kaže to zavračanje v pasivnem odklanjanju, v ignoriranju, ki je lahko še nevarnejše kot odkrito in aktivno sovraštvo do njih. Tukaj zasledimo obliko rasizma, ki ji raziskovalci pravijo odklonilni rasizem (Kovel 1970; Dovidio, Gaertner 1986). Moderni rasisti se nočejo zavedati svojega rasizma. Zato uporabljajo navidezno liberalno argumentacijo. Primer tega je šolanje otrok v elitni soseski stran od pripadnikov marginaliziranih skupin. Seveda se sklicujejo na svobodno izbiro šole. Aktualne so tudi elitne soseske, v katerih živijo le premožnejši. Svojo izbiro soseske opravičujejo z večjo potrebo po varnosti. Tovrstni ljudje se sklicujejo na vse bolj zahtevne manjšine, ki ogrožajo njih in njihove pravice. Odklonilni rasizem ima v sebi tudi več potlačenih občutkov kakor tradicionalni, ki je odkrito izražal svoja čustva in mu ni bilo potrebno skrbeti za obvladovanje in skrivanje občutkov. Sodobni rasist pa mora v družbi seveda paziti, da ni videti kot rasist. Zaradi tega je takšno vrsto rasizma zelo težko prepoznati in razkriti. Glavna razlika je, da sodobni rasist poudarja in opravičuje večvrednost dominantne skupine nad marginalno, medtem ko je tradicionalni rasizem poudarjal manjvrednost marginalne skupine v primerjavi z dominantno. V današnjem času je govor o manjvrednosti marginalne skupine označen kot rasizem, zato se mu govorci izogibajo. Odklonilni rasizem je popolnoma nova oblika predsodkovnega mišljenja, izražanja in delovanja, ki temelji bolj na favoriziranju pripadnikov. Pritisk naraščajoče individualizacije v poindustrijskih družbah na posameznike je eden izmed pomembnejših vzrokov za spremembo predsodkov v postmoderne družbi, za osvobajanje od tradicionalnih socialnih vlog in teženje k čedalje bolj individualistično zasnovanim identitetnim strukturam, kjer se vse podreja osebnim življenjskim načrtom posameznika. Po mnenju mnogih teoretikov ves ta poudarek na individualnosti slabi pomen skupnih identitet, ki bi na daljši rok opredelile posameznikovo socialno identiteto. Veča se pomen zasebnosti nasproti javni sferi. Javno sfero pa se vidi predvsem kot funkcionalno življenjsko okolje brez večjih identitetnih potencialov za posameznika (Ule 2000).

Sodobni individualizirani slog življenja preprosto ne prenaša več odkritih, rigidnih diskriminacij. Ne spušča se tudi več v favoriziranje ene družbene skupine v

primerjavi z drugo, ker takšne diskriminacije preveč fiksno določajo socialne identitete posameznikov.

Posamezniki pa se predvsem skušajo izogniti stikom z marginaliziranimi skupinami, da ne bi prišlo do morebitnih konfliktov in srečanj s temi skupinami. Sodobni posameznik je preprosto prešibek za odprt konflikt in za odprto izražanje svojih stališč in mnenj. Zato se vsi ti predsodki proti tem skupinam kažejo skozi nezainteresiranost in izogibanje stikov s temi »nezaželenimi« skupinami. Sodobne predsodke spremljajo šibka čustva, zato pa prevladujeta hladno nezanimanje in tihi prezir do drugačnosti. Tipičen sodoben primer izražanja predsodka se npr. izraža z besedami: »Nič nimam proti Romom, toda ...«, pri čemer beseda toda odkrije negativno nadaljevanje predsodkov proti Romom. Na primer, da živijo samo od socialne podpore, se izogibajo delu, kradejo, ne znajo ravnati z denarjem. To pa je nekaj popolnoma drugega, kot so bile tradicionalne oblike diskriminacij. Za tradicionalni rasizem je značilno navezovanje na »površinske« razlike med ljudmi v barvi kože, spolu, vedenju ... To je popolnoma nasprotno s sodobnimi predsodki, ki imajo »globlje« razlike, ki jih na prvi pogled ne opazimo: razlike v izobrazbi, religiji, telesnem in duševnem zdravju. Tradicionalni diskurz zamenjujejo prikriti in posredne oblike, kjer se »rasni« pojmi niti ne pojavljajo. Toda takšen diskurz vseeno učinkuje kot stigmatizacija in diskriminacija etničnih in drugih skupin (Ule, 2005). Wheterelovva (1996) ugotavlja, da se sodobni rasizem v zahodnih družbah povezuje s povezanostjo naroda, z redom in mirom, zagotavljanjem svobode, zakonov, odgovornosti, z bojem proti kriminalu, ne pa s samimi razlikami med rasami in sposobnostmi različnih etničnih skupin. Polje, kjer se predsodki rojevajo in delujejo, je vsakdanji svet ljudi, vsakdanje interakcije z drugimi in drugačnimi, kot smo »mi«. Izražamo jih skozi vsakdanji govor, šale, dvoumnosti.

To vse kaže globoko zakoreninjenost predsodkov v naši družbi. Kažejo se skozi nespoštljiv, netoleranten, diskriminatoren odnos do vseh, ki so drugačni od nas, do pripadnikov drugih narodov, etničnih skupin, ras, verovanja. Zaradi te vsakodnevne vpetosti in odzivov na bežna srečanja se nam zdijo predsodki popolnoma nenevarni. Toda imajo eno neprijetno lastnost.

Hitro postanejo družbeno vezivo množic. Dobijo epidemične razsežnosti, širijo se kot virusi in kaj hitro lahko postanejo orodje agresije, tako pa tudi dobijo opravičilo za vsakršne oblike diskriminacij, preganjanja, izganjanja. Katere niti povezujejo predsodke? To so predvsem spol, etnična in rasna pripadnost, religija in družbeni status. Prav te razlike najpogosteje in najmočnejše sprožajo predsodke med ljudmi. Prav te razlike so tudi tkivo najmočnejših ideoloških sistemov. Zahodne družbe so sodobni »model človeka«, ki naj bi bil temelj uspešnega družbenega napredka modernega sveta. To je heteroseksualni moški, belec, ki pripada zahodni urbani kulturi, izpoveduje pripadnost liberalnemu krščanstvu in spada v srednji ali višji družbeni razred. Ravno na podlagi teh meril in razlik nastaja v današnjem svetu največ predsodkov (Ule, 2005). Althusser (1980) pravi, da so predsodki neke vrste mikroideologije, ki se naslavlja neposredno na posameznika oziroma na konkretne družbene skupine. Za razliko od makroideologij (religija, mitologija, politika) te niso vezane na državni aparat, temveč na vsakdanji svet.

Dominantni socialni predsodki imajo svojo dokaj jasno vlogo opravičevanja, to je konkretnih razmerij moči, privilegijev in diskriminacij. Jost in Banaji (1994) sta postavila tezo, da predsodki podpirajo, racionalizirajo in legitimirajo obstoječi status quo stanja v dani družbi. To je njihova ideološka funkcija. S tem opravičujejo izkoriščanje marginalnih skupin, razlagajo bedo in nemoč določenih skupin in uspeh drugih skupin, tako da naredijo te razlike za domnevno upravičene in naravne. Po njunem mnenju se stereotipi in predsodki naslanjajo na tezo o pravičnem svetu in tako opravičijo obstoječi družbeni red in položaje ter početje drugih in nas samih. Brown (1985) piše, da so se začele pojavljati izrazite težnje po vzpostavljanju pozitivne razlike med lastno in tujo mikrokulturo. To so zaznali raziskovalci v odnosu med različnimi subkulturami in manjšinskimi skupinami. Vendar z vzpostavljanjem pozitivne razlike umetno povečamo vrednost lastne subkulture in posredno izboljšamo lastno samopodobo. To je temelj za pojav, ki ga imenujemo medskupinska ali medkulturna diskriminacija. V zahodnih kulturah so dominantne vrednote tekmovalnost, konkurenčnost in razlikovalnost. Predsodki zahodnjakov do pripadnikov nezahodnih kultur in religij se natančno ujemajo z

ideologijo individualizma. Po tej ideološki razlagi je merilo za vrednost človeka njegov uspeh. Sampson (1991) je oblikoval implicitno teorijo pravičnega sveta. Po njej lahko vsak človek pride do svojih dosežkov s trdim delom in s tem, da je zmagovalec v svojih spopadih s konkurenco. Kdor ne uspe, je za to sam kriv. Osebe, ki se ne podredijo tej logiki individualizma, konkurence, storilnosti, tržne menjave, se v tej zahodni individualistični kapitalski družbi dojemajo kot poraženci. Ker se večina nezahodnih kultur le s težavo prilagodi tej logiki, normam in pričakovanjem zahodne kulture, se pripadniki hitro znajdejo pod plazom kritik, odpora, diskriminacije, povsod jih spremljajo predsodki o njihovi sociokulturni zaostalosti. Ženske so podcenjevane in marginalizirane predvsem zaradi tega, ker je njihova glavna domena zasebnost, družina, socializacija otrok.

Gre torej za tiste stvari, ki niso povezane z neposredno logiko dobičkov, izgub, konkurenčnih spopadov in, kar je bistveno, kjer se uspeh ne meri s storilnostjo in dosežki. Predsodki imajo zelo pomembno, če ne osrednjo vlogo pri discipliniranju množic in tudi vsakega posameznika. Omogočajo namreč t. i. »nevidno oko«, ki neopazno opazuje vsakogar, samo pa se nadzoru izogiba. V jedru vsakega predsodka je strah posameznika, da bo sam postal objekt predsodka, če se ne bo držal določenih pravil in norm, zato ni naključje, da vsakemu negativnemu predsodku do drugih ustreza korelativni pozitivni predsodek. Pri predsodkih, ki so povezani z Romi, pogosto uporabljajo očitke lenobe, nezainteresiranost, asocialnost, nagnjenost h kriminalu. Predsodki so redko organizirani v koherentne celote stališč in prepričanj. Največkrat se tudi ne opirajo na kake posebne institucije. Velikokrat so »zadnja opora« naših dejanj in opravičilo za le-te. Zato so predsodki posebna oblika ideologij. Predsodki so najtrdovratnejša mikroideologija vsakdanjega sveta. So predvsem tisti del vsakdanjega sveta, ki se izmika zavestni kontroli in je skupek spontan, avtomatskih, neverbalnih odzivov na socialne situacije. Toda če jih poskušamo iztrgati iz teh tal, se po navadi spremenijo. Kadar jih poskušamo posplošiti, organizirati, postanejo odkrito orodje določene politike in ideologije. Le-to pa predsodkom bolj škodi kot vsa njihova kritika in poskusi odvrčanja ljudi od predsodkov (Ule 2005). Pravila medsebojne komunikacije v sodobnih etnično pluralnih družbah niso več samo enostransko vsiljena pravila

večinske populacije, ki naj bi jih država sankcionirala in pravno uredila v pozitivni zakonodaji. Vse bolj jasno je, da ukrepi, ki so namenjeni izobraževanju in zaposlovanju Romov, niso več dovolj. Vse to mora spremljati tudi ozaveščanje o človekovih pravicah, nediskriminaciji in odpravi predsodkov. Poseben primer je izražanje predsodkov in žalitev v lokalnem ali delovnem okolju.

Večine Romov ljudje ne kličejo po imenu, temveč z raznimi žaljivimi vzdevki kot npr. »cigan«, »zamorec« itd. Beseda Rom je leta 2000 v šolskih učbenikih omenjena le v treh primerih. V pesmi Nika Grafenauerja z naslovom Glasbenik se v verzih »Pedenjpedu je piščal kar čez noč cigan ukral. Svirili, svirili, niso ga še izsledili« vidi povezovanje besed »cigan« in »tat«. Za odpravo predsodkov, ki se ohranjajo znotraj obeh skupnosti, bo potrebno še veliko storiti. To je skupna naloga države in družbe, pripadnikov manjšine in večine. V javnih razpravah so v posameznih državah še vedno prisotne rasistične tendence in zaničevalne besede proti Romom. Nekateri ljudje jih še vedno dojemajo kot drugorazredne državljane. Poseben problem je institucionalni rasizem, ko so nosilci javnih pooblastil pogosto sami nosilci oz. podporniki različnih rasističnih gibanj. Tudi v Sloveniji se velikokrat pojavljajo vprašanja o visokih denarnih socialnih pomočeh, ki jih dobivajo Romi. Tudi smiselnost ukrepov pomoči je pogosta tarča vprašanj. To se zgodi vedno, kadar se namesto dogovora iščeta primeren izgovor in krivda za konflikt (Klopčič, 2007).

1.3 Pozitivna diskriminacija/Afirmativna akcija

V slovenski zakonodaji lahko zasledimo določila, ki prepovedujejo diskriminacijo. Namen teh predpisov ni zgolj v odpravi diskriminacije, temveč tudi v tem, da se vzpostavi ravnovesje med možnostmi za delovanje ljudi na vseh področjih življenja. V vsakdanjosti pa se to odraža v tem, da kljub temu posamezne skupine ljudi ne dosežejo stopnje enakosti in enakopravnosti, kot ga imajo ostali. Posledično so se zaradi tega izoblikovali postopki, ki tem ljudem omogočajo, da dosežejo dejansko

enakost. Ti ukrepi so posebni ukrepi, začasni ukrepi. Z njimi se privilegira določene skupine.

Iz tega izhaja, da je različno obravnavanje ljudi dovoljeno, če obstajajo za tovrstno dejanje upravičeni razlogi. Gareth pravi, da gre v primerih pozitivne diskriminacije za »dobronamerno diskriminacijo, s katero privilegiramo določene manjšinske skupine« (Gareth, 2003). Pri pozitivni diskriminaciji gre predvsem za z zakonom določeno začasno prednostno pravno obravnavanje določenih oseb, ki so prikrajšane na določenih področjih in se jim tako zagotovi oziroma ustvari enake možnosti pri uresničevanju pravic.

Pri nas se predvsem v pravu pogosteje uporabljajo izrazi, kot so pozitivni ukrepi, posebni ukrepi, začasni ukrepi in podobno. Eden izmed primerov je normativ za oblikovanje oddelka, ki je določen v 25. členu Pravilnika o normativih in standardih za izvajanje programa osnovne šole, in sicer da je v oddelek, v katerem so najmanj trije romski učenci, lahko vključenih skupno največ 21 učencev. To pomeni, da je normativ nižji za sedem učencev.

Flander v širšem pomenu opredeljuje pozitivno diskriminacijo kot »uveljavljanje posebnega pravnega položaja in/ali posebnih pravic, ki je namenjeno preprečevanju manj ugodnega položaja in spodbujanja oziroma ustvarjanja enakih možnosti določenih kategorij oseb (šibkejših, socialno ogroženih članov družbe, pripadnikov etničnih manjšin, žensk, starejših itn.) na področju vzgoje in izobraževanja, zaposlovanja in delovnih razmerij ...« (Flander 2004).

V ožjem kontekstu pa Flander govori o pozitivni diskriminaciji, ko se določene skupine oseb izjemoma in začasno različno prednostno obravnavajo pri uresničevanju pravic, ki so sicer zagotovljene vsem pod enakimi pogoji in v enakem obsegu (Flander 2004).

V Sloveniji lahko zasledimo pozitivno diskriminacijo ali drugače rečeno ukrepe za odpravo diskriminacije v Zakonu o volitvah poslancev RS v Evropski parlament (ZVPEP- UPB1), ki v 4. odstavku 15. člena navaja, da »[n]a kandidatni listi noben

spol ne sme biti zastopan z manj kot 40 odstotki. Vsaka lista mora biti sestavljena tako, da je najmanj en kandidat vsakega od spolov uvrščen v zgornjo polovico liste.«

Prav tako tudi Ustava Republike Slovenije v 14. členu določa enakost pred zakonom za vse etnične, narodne, jezikovne, verske in druge manjšine pri nas.

Leta 2007 je bil sprejet Zakon o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov (ZZRZI – UPB2), ki ima svoj namen v tem, da poveča zaposljivost invalidov in vzpostavi pogoje za njihovo enakovredno udeležbo na trgu dela.

Pravne akte, ki urejajo pravice in življenje Romov v Sloveniji, bom podrobneje predstavila v enem izmed naslednjih poglavij.

1.4 Asimilacija

Pri definicijah termina asimilacija lahko opazimo skupne točke, to so zблиževanje odnosov, nezaveden proces, prevzemanje vedenja, mišljenja, vrednot in podobno.

Klinar piše, da je asimilacija zadnja in najvišja oblika zблиževalnih odnosov. Priseljenci hote ali nezavedno prevzamejo ravnanje, vrednote, mišljenje in kulturo večinskega okolja. Lukšič-Hacinova (1995) opredeljuje asimilacijo kot osnovni pojem v sociologiji predvsem v primerih analiz procesov prilagajanja tujcev v novo sredino. V antropoloških okvirih pa kot pojem akulturacije oziroma kulturne asimilacije.

O popolni asimilaciji bi lahko govorili, ko večinsko prebivalstvo ne šteje manjšinskega za manjšinsko, le-ti pa se ne počutijo več manjšinsko v novem okolju, kar pomeni, da se posamezniki identificirajo z obstoječo družbo.

Asimilacija je dvosmerni proces, saj obe kulturi v vsakodnevni interakciji vplivata druga na drugo. Pojavlja se dvosmerna komunikacija. Za asimilacijo je potreben čas, saj pride postopno do izoblikovanja skupnega kulturnega življenja. Do

asimilacije lahko privedejo primerni odnosi, ki so intenzivni in večji del emocionalni. Park je asimilacijo opredelil kot proces in ne kot idealni cilj (Park v Lukšič-Hacin 1995).

Značilnosti popolne asimilacije (Klinar 1976) so:

- sprejem tuje kulture,
- izguba lastne kulture in etnične identitete s primarno družbo ali z etnično skupnostjo,
- vključitev v vse strukture imigrantske družbe,
- vzpostavljanje primernih odnosov,
- sklepanje mešanih zakonov,
- odsotnost diskriminacije ali segregacije.

Gordon (v Klinar 1976) je opredelil 7 stopenj asimilacij, in sicer:

- akulturacija, kulturna-obnašajska-behavioralna asimilacija,
- strukturna asimilacija,
- amalgamacija (sklepanje zakonskih zvez),
- identifikacijska asimilacija,
- odsotnost predsodkov,
- odsotnost diskriminacij,
- državljanska asimilacija.

1.5 Etničnost

Šumi (2000: 185) pravi, da je etničnost organizacija socialnih odnosov in poseben interakcijski vidik skupnosti, ki se odvijajo. Mogoča je zgolj znotraj moderne države. Moynihan in Glazer sta se v preteklosti zelo trudila, da bi se besedi etničnost povrnil njen izvorni pomen. Beremo lahko, da etnične skupine ne predstavljajo le kakega podrejenega dela politične celote, temveč so lahko celo njen dominanten del (Kitajci, Angleži, Francozi itd.) (Rizman 1991).

Guy pojmuje etničnost po Barthovem zgledu kot posledico družbenih procesov, ki so po svojih značilnostih transakcijski (Guy 2001: 4). V vsakdanji percepciji ljudje dojemajo etnične razlike tudi kot udejanjene stereotipe, po katerih naj bi določeni ljudje veljali za natanko takšne, po katerih se nam zdijo že od nekdaj prepoznavni kot pripadniki določenih »etničnih« skupin.

Antropologi razumejo etničnost kot aspekt sporočanja kulturne lastnosti, pri čemer ne gre nujno za kakšne od »objektivnih kulturnih razlik«. Pri etničnosti gre vedno za kontakt dveh strani, ki oblikujeta razliko, zato je ideja o izolirani etnični skupini za antropologe absurдна. Eriksen pravi, da morajo imeti člani etničnih skupin vedno skupno bazo za interakcijo, ne le da se imajo za različne. Etničnost predstavlja aspekt odnosa in ne lastnosti osebe ali skupine. Etnična klasifikacija je lahko povezana z ločevanjem na različne »vrste« ljudi in distribucijo moči, pri čemer je oblikovanje razlik odvisno od stereotipov, ki so poenostavljeni opisi kulturnih razlik, ki obstajajo v drugih skupinah in v katere člani verjamejo (Eriksen 1995).

1.6 Zakonodaja

V tem poglavju bom predstavila zakonske akte, ki urejajo oziroma določajo pravni, socialni in ekonomski položaj Romov v Republiki Sloveniji.

Krovni zakon, ki ureja položaj Romov v Republiki Sloveniji in opredeljuje področja njihovih posebnih pravic, določa skrb državnih organov in organov samoupravnih lokalnih skupnosti pri uresničevanju teh pravic, poleg tega pa ureja tudi organiziranost in financiranje romske skupnosti tako na državni kot lokalni ravni, je Zakon o romski skupnosti v Republiki Sloveniji (Ur. l. RS, št. 33/2007, ZRomS-1).

Vlada RS je na svoji 72. seji dne 11. 3. 2010 s sklepom št. 09501-2/2010/7 na podlagi 6. člena ZRomS-1 sprejela Nacionalni program ukrepov za Rome Vlade Republike Slovenije za obdobje 2010–2015 (v nadaljevanju: NPUR 2010–2015).

Sprejeti dokument pomeni operacionalizacijo zakonskih določil na področju usklajenega uresničevanja pravic Romov ter prinaša nujno potrebne ukrepe na tistih področjih, ki so za izboljšanje njihovega položaja prioriteta. Četrty odstavek 4. člena ZRomS-1 določa, da Vlada Republike Slovenije enkrat letno poroča Državnemu zboru Republike Slovenije o uresničevanju obveznosti iz prvega, drugega in tretjega odstavka 4. člena in iz 5. člena ZRomS-1.

Pravni položaj romske skupnosti je opredeljen tudi v 65. členu Ustave Republike Slovenije (Ur. l. RS, št. 33I/1991) in petnajstih področnih zakonih:

Zakon o lokalni samoupravi (uradno prečiščeno besedilo) (ZLS-UPB2) v 39. členu določa, da imajo Romi na območjih, kjer živi avtohtono naseljena romska skupnost, v občinskem svetu najmanj po enega predstavnika. V istem členu je navedeno, da »[v]lada z uredbo določi kriterije in merila, na podlagi katerih se opredeli avtohtonost naseljene romske skupnosti, ki je pogoj za določitev predstavnika Romov v občinskem svetu v skladu s prejšnjim odstavkom.« V 101.a členu je zapisano, da so »Občine Beltinci, Cankova, Črenšovci, Črnomelj, Dobrovnik, Grosuplje, Kočevje, Krško, Kuzma, Lendava, Metlika, Murska Sobota, Novo mesto, Puconci, Rogašovci, Semič, Šentjernej, Tišina, Trebnje in Turnišče [...] dolžne zagotoviti pravico v občini naseljene romske skupnosti do enega predstavnika v občinskem svetu do rednih lokalnih volitev v letu 2002.«

Zakon o lokalnih volitvah (Ur. l. RS, št. 94/07 – UPB, 45/08, 83/12) v 7. členu določa, da imajo pravico »voliti in biti voljen za člana občinskega sveta – predstavnika romske skupnosti pripadniki te skupnosti, ki imajo volilno pravico«. 8. člen zakona pa navaja, da se »[v]olilna pravica državljanov za volitve predstavnika romske skupnosti [...] evidentira s posebnim občinskim volilnim imenikom občanov – pripadnikov te skupnosti«. 10. člen pravi, da se »člani občinskega sveta – predstavniki romske skupnosti [...] volijo po večinskem načelu«. V 33. členu je zapisano, da se »za volitve članov občinskega sveta – predstavnikov italijanske in madžarske narodne skupnosti ter članov občinskega sveta – predstavnikov romske

skupnosti [...] imenuje posebna občinska volilna komisija«, v 36. členu pa, da morata biti »v posebni občinski volilni komisiji za izvolitev članov občinskega sveta – predstavnikov italijanske in madžarske narodne skupnosti ter romske skupnosti [...] vsaj en član in en namestnik člana pripadnika narodne skupnosti oziroma romske skupnosti«. 49. člen zakona navaja, da »kandidate za člane občinskega sveta – predstavnike romske skupnosti določijo volivci – pripadniki romske skupnosti v občini, s podpisi najmanj 15 volivcev, ali organ društvene organizacije Romov v občini«.

Zakon o evidenci volilne pravice v 10. členu določa vpisovanje volilne pravice državljanov Republike Slovenije in pripadnikov romske skupnosti. 11. člen tega zakona govori o ustanovitvi in imenovanju komisije avtohtonih narodnih skupnosti in komisij romskih skupnosti (komisije romskih skupnosti ustanovijo in imenujejo občinski sveti v občinah). V nadaljevanju zakona 12. člen določa ugotavljanje volilne pravice državljana Republike Slovenije, pripadnika avtohtone italijanske oziroma madžarske narodne skupnosti ali romske skupnosti. O volilni pravici romske skupnosti govorijo še 39., 40., 41., 43 in 44. člen zakona.

V Zakonu o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (Ur. l. RS, št. 12/1996, z dne 29. 2. 1996) je v 25. členu, v 1. odst. 17. alineje navedeno, da Strokovni svet Republike Slovenije za splošno izobraževanje določi program dopolnilnega izobraževanja za otroke Romov. V nadaljevanju zakon v 81. členu 7. odst. 3. navaja način financiranja za opravljanje dejavnosti vzgoje in izobraževanja, in sicer da se iz državnega proračuna zagotavljajo »sredstva za pripravo in subvencioniranje cene učbenikov in učil za osnovno šolo, za šolstvo narodne skupnosti in za izobraževanje pripadnikov slovenskega naroda v zamejstvu in zdomstvu ter Romov«. V 84. členu zakon navaja normative in standarde, prilagojene za vzgojo in izobraževanje romskih otrok.

Zakon o osnovni šoli (Ur. l. RS, št. 81/2006, z dne 31. 7. 2006) v 9. členu določa pravice romske skupnosti, in sicer da se osnovnošolsko izobraževanje romskih otrok izvaja v skladu s tem zakonom in drugimi predpisi.

Zakon o vrtcih (Ur. l. RS, št. 100/05) v 7. členu navaja, da se predšolska vzgoja romskih otrok izvaja v skladu s tem zakonom in drugimi predpisi. 6. odst. 14. člena določa, da se »za vzgojo otrok Romov [...] sprejmejo posebni normativi in standardi«. 29. člen istega zakona določa zagotavljanje sredstev za plačilo višjih stroškov za oddelke otrok Romov, in sicer iz državnega proračuna v skladu s standardi in normativi.

V Zakonu o medijih (Ur. l. RS, št. 110/2006, z dne 26. 10. 2006) 4. člen določa, da »Republika Slovenija podpira medije pri ustvarjanju in razširjanju programskih vsebin, ki so pomembne za uresničevanje pravic [...] romske skupnosti, ki živi v Sloveniji, do javnega obveščanja in do obveščenosti«. 78. člen istega zakona navaja, da izdajatelj »lahko pridobi status lokalnega radijskega oziroma televizijskega programa, če izpolnjuje tudi naslednje posebne pogoje, [...] in sicer da razširjajo programske vsebine iz življenja in dela [...] Romov, če so vidne in slišne na območjih, kjer Romi živijo«.

Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo (Ur. l. RS, št. 77/07 – uradno prečiščeno besedilo, 56/08, 4/10, 20/11 in 111/13) v 14. členu določa, da »[l]okalna skupnost sprejme svoj lokalni program za kulturo za obdobje štirih let, pri čemer lahko program vsebuje tudi dolgoročne usmeritve, ki presegajo to obdobje. Lokalne skupnosti, v katerih živi [...] romska skupnost, v pripravo lokalnega programa za kulturo vključijo navedeno skupnost«. Poleg javnih kulturnih programov in kulturnih projektov država financira tudi tiste, ki so posebej namenjeni romski skupnosti. Postopki javnega poziva k podajanju predlogov javnih kulturnih programov in kulturnih projektov je za pripadnike romske skupnosti določen v 103. členu tega zakona.

V Zakonu o knjižničarstvu (Ur. l. RS, št. 87/2001, z dne 8. 11. 2001) 25. člen določa, da splošne knjižnice zagotavljajo tudi knjižnično dejavnost, namenjeno

pripadnikom romske skupnosti in jim hkrati zagotavljajo sporazumevanje v njihovem jeziku. »Nacionalna knjižnica zbira, obdeluje, hrani in posreduje temeljno nacionalno zbirko vsega knjižničnega gradiva v slovenskem jeziku, o Sloveniji in Slovencih, slovenskih avtorjev, slovenskih založb, pripadnikov italijanske in madžarske narodne skupnosti, romske skupnosti in drugih manjšinskih skupnosti v Sloveniji (Slovenika) ter temeljne tuje literature«, kar določa 33. člen istega zakona.

Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (Ur. l. RS, št. 20/2011, z dne 18. 3. 2011) v 14. členu določa, da se »[p]ri pripravi regionalnih razvojnih programov, dogovorov za razvoj regij in ukrepov regionalne politike [...] upoštevajo specifične potrebe za razvoj območij, kjer živijo pripadniki [...] romske skupnosti v Republiki Sloveniji.«

Zakon o Radioteleviziji Slovenija (Ur. l. RS, št. 96/2005, dne 28. 10. 2005) v 4. členu določa, da RTV Slovenija v programih »zagotavlja verodostojne in nepristranske informativne oddaje, s katerimi celovito obvešča o političnem dogajanju doma in v zamejstvu, o pomembnih dogodkih v preostalih evropskih državah, zlasti članicah Evropske unije, in o pomembnih svetovnih temah tako, da posredovane vsebine omogočajo objektivno javno obveščenost državljanov Republike Slovenije, Slovencev po svetu, pripadnikov slovenskih narodnih manjšin v Italiji, Avstriji in Madžarski, avtohtone italijanske in madžarske narodne skupnosti v Republiki Sloveniji ter romske skupnosti, ki živi v Sloveniji«.

Zakon o varstvu kulturne dediščine (Ur. l. RS, št. 16/08, 123/08, 8/11 – ORZVKD 39, 90/12 in 111/13) v 1. členu določa, da so dediščina »dobrine, podedovane iz preteklosti, ki jih Slovenke in Slovenci, pripadnice in pripadniki italijanske in madžarske narodne skupnosti in romske skupnosti, ter drugi državljanke in državljani Republike Slovenije opredeljujejo kot odsev in izraz svojih vrednot, identitet, etnične pripadnosti, verskih in drugih prepričanj, znanj in tradicij.

Dediščina vključuje vidike okolja, ki izhajajo iz medsebojnega vplivanja med ljudmi in prostorom skozi čas.«

Kazenski zakonik Republike Slovenije (Ur. l. RS, št. 55/2008, z dne 4. 6. 2008) na podlagi 165. člena določa, da se z denarno kaznijo ali zaporom do enega leta kaznuje tistega, ki javno razžali ali opravlja romsko skupnost, ki živi v Republiki Sloveniji.

Zakon o javnem interesu v mladinskem sektorju (Ur. l. RS, št. 42/2010, z dne 28. 5. 2010) v 12. členu navaja status nacionalne mladinske organizacije romske skupnosti v Republiki Sloveniji.

Na podlagi 6. člena Zakona o Slovenski tiskovni agenciji (Ur. l. RS, št. 50/2011, z dne 27. 6. 2011) mora STA v okviru javne službe zagotavljati vsebine o delovanju romske etnične skupnosti v Republiki Sloveniji.

Strokovne službe občin JV Slovenije se pri svojem delu srečujemo s problematiko izrazitega pomanjkanja zanesljivih in uradnih informacij, ki so iz popisa prebivalstva nepopolne in zato nezanesljive. Raziskava Mirovnega inštituta iz Ljubljane je že leta 2007 ugotovila, da so obstoječe statistike tako nezanesljive, da ne morejo služiti kot osnova za oblikovanje podpornih politik in programov, ki se pripravljajo na izvedbeni ravni. Zanje je potrebno načrtovati porabo javnih proračunskih sredstev in posledično skrbno spremljati njihove učinke.

O tem se je leta 2005 že izrekel Odbor ministrov držav članic Sveta ministrov, ko je med Priporočili REC(2005)4 z naslovom O izboljšanju nastanitvenih pogojev za Rome/Cigane in potujoče skupine v Evropi v 39. točki glede socialnih podatkov in indikatorjev politike nastanitve zapisal priporočilo: »Kot osnovno orodje pri razvoju politike, za boljšo oceno dejanske situacije kategorij oseb v neugodnem položaju glede nastanitve, naj države članice zagotovijo, da ustrezne nacionalne javne oblasti zberejo statistične podatke, po zakonu in v skladu z mednarodnimi in

nacionalnimi določbami s področja zaščite osebnih podatkov. Vzpostavijo naj tudi indikatorje za merjenje dosežkov ciljev nastanitvene politike skozi čas. Države članice, ki redno zbirajo nastanitvene kazalce Habitat, naj jih uporabijo tudi glede nastanitve Romov.«

Parlamentarna skupščina Sveta Evrope je v Resoluciji 1740 (2010) o položaju Romov v Evropi ugotovila, da konkretnih rezultatov številnih ukrepov – vključno z nacionalnimi akcijskimi načrti – ni mogoče ustrezno oceniti, saj številne vlade nočejo zbrati statističnih podatkov, ki temeljijo na narodnosti, zato se v teh okoliščinah zdi, da je nemogoče ugotoviti uspešnost ukrepov za izboljšanje položaja Romov. Parlamentarna skupščina Sveta Evrope zato z resolucijo poziva države članice, da zberejo zanesljive statistične podatke – vključno z etničnimi in z glede na spol ločenimi podatki (s potrebnimi strogimi varnostnimi ukrepi za preprečevanje zlorab, v skladu s priporočili Evropske komisije za boj proti rasizmu in nestrpnosti in z mnenjem svetovalnega odbora za Okvirno konvencijo za varstvo narodnih manjšin). Zbrane podatke naj skrbno analizirajo, da bi ocenile rezultate ter izboljšale učinkovitost obstoječih načrtov in programov.

Nosilci izvajanja javnih politik pri svojem delu sicer zbirajo podatke, na podlagi katerih usmerjajo ukrepe javnih politik. Pri tem po njihovih navedbah večinoma priznavajo, da se pri svojem delu srečujejo z velikimi odstopanji učinkovanja javnih politik na Rome, vendar je to zgolj ocena in ne podatek uradne statistike.

V Zakonu o romski skupnosti v RS po mojem mnenju manjkata določili:

1. »Nosilci javnih pooblastil lahko zbirajo in obdelujejo statistične podatke za Rome, kadar gre za izvrševanje njihovih nalog kot nosilcev javnih pooblastil. Zbirke statističnih podatkov, ki nastanejo na tej podlagi, morajo biti ločene od zbirk podatkov, ki nastanejo na podlagi izvrševanja nalog nosilca javnih pooblastil.«

2. »Ne glede na 1. točko se lahko v javnem sektorju obdelujejo in zbirajo tisti podatki, ki so nujni za izvrševanje zakonitih pristojnosti nalog ali obveznosti javnega sektorja.«

Zakon o lokalni samoupravi, ki je krovni predpis za področje delovanja lokalne samouprave, drugih nalog, povezanih z Romi – razen obveznosti zagotovitve predstavnika pripadnikov romske skupnosti v občinskem svetu –, ni predpisal.

Zakon o financiranju občin (ZFO-1) v 20. členu govori o sofinanciranju uresničevanja pravic narodnih skupnosti in romske skupnosti. Isti člen tega zakona v prvem odstavku navaja: »Občinam, na območju katerih so naselja z narodnostno mešanim prebivalstvom ali s stalno naseljeno romsko etnično skupnostjo, se iz državnega proračuna zagotovijo sredstva za financiranje dvojezičnosti in uresničevanja ustavnih pravic italijanske oz. madžarske narodne skupnosti ali uresničevanje z zakonom določenih pravic romske etnične skupnosti. V drugem odstavku pa navaja, da podrobnejše namene porabe in višino sredstev iz prejšnjega odstavka določi vlada z uredbo.«

Lokalne skupnosti, kjer so občani pripadniki romske skupnosti, ne dobivajo za ta namen nobenih namenskih sredstev ne glede na to, ali so bila v preteklosti s strani občin vložena sredstva za urejanje tega področja.

Za ustrezno normativno ureditev in zagotovitev dodatnih finančnih virov občinam, kjer živi romska skupnost ob upoštevanju vseh kulturnih in socialnih posebnosti Romov ter socialnih razmer, v katerih romska skupnost živi, bi morala Vlada RS sprejeti uredbo iz 20. člena ZFO, s katero se določi podrobnejši namen porabe in višina sredstev za uresničevanje z zakonom določenih pravic romske etnične skupnosti.

2 EMPIRIČNI DEL

2.1 Raziskava

V nadaljevanju magistrskega dela bom opredelila problem, cilje opravljene raziskave, hipoteze in metodologijo. Prikazala bom rezultate in zaključila s končno razpravo in predlogi.

2.1.1 Oblikovanje problema

Romi so prepoznani kot etnična skupina, ki potrebuje veliko podpore, saj sami ne morejo iz položaja, v katerem živijo. Nenehno se srečujejo s strukturno diskriminacijo na več področjih svojega življenja, in sicer na socialnem, ekonomskem, kulturnem itd. Kljub temu pa jih marsikateri strokovni delavci in delavke občin, ki se pri svojem delu srečujejo z njimi, obtožujejo za njihov položaj (Urh 2012).

Strokovne službe, ki izvajajo različne oblike pomoči, zanikajo predsodke in delujejo po univerzalističnem načelu: »Ne delamo razlik med Romi in Neromi, z vsemi delamo enako!« (Urh 2012). To deluje sicer sprejemljivo, saj za Rome veljajo enaki pogoji kot za druge, če pa pogledamo na položaj Romov v družbi, deluje to načelo izključujoče, saj se ne morejo enakovredno spoprijemati z vsakdanjostjo življenja, ki je ustvarjeno po meri večinske populacije. Špela Urh (2012) pravi, da je za odpravo neenakosti med Romi in Neromi potrebno delati razlike. To v socialnem delu poimenujemo pozitivna diskriminacija, v šolstvu pa diferenciacija.

V magistrskem delu se bom osredotočila predvsem na poznavanje romske populacije strokovnih delavk in delavcev osmih občin v JV Sloveniji, saj menim, da strokovni delavci in delavke občin premalo poznajo življenje romske populacije. S pomočjo raziskave bom tako poskušala ugotoviti, ali je zaposlenim na občinah JV Slovenije samo delo z Romi težavno, kako vidijo položaj romske populacije ter kakšen odnos imajo zaposleni na občinah do romske populacije v JV Sloveniji. Na

podlagi rezultatov ter ugotovitev bom skušala predlagati ukrepe, ki bi privedli do sprememb zaznave Romov.

2.1.2 Cilji raziskave

Delo z Romi ni dovolj cenjeno. Za socialne delavce niso prav priljubljen predmet obravnave. Poleg tega so strokovni delavci in delavke pogosto obremenjeni z negativnimi kulturnimi podobami o Romih kot o konfliktnih ljudeh in to je še dodaten argument za to, da je delo z Romi institucionalno marginalizirano (Urh 2012).

Govorimo lahko o institucionalni okuženosti s stigmatizacijo, ki naj bi jo prenašali Romi na strokovne delavke in delavce, ki delajo z njimi. To pomeni, da so le-ti pogosto deležni negativnih pripomb okolja (na delu in v zasebnem življenju). Poznavanje Romov bi strokovnim delavcem in delavkam ter širši populaciji odprlo drug vidik sodelovanja z Romi, kar bi privedlo do spremembe načina delovanja in ravnanja z romsko populacijo. Tako bi beseda asimilacija postala tujka v povezavi z Romi.

Na podlagi pridobljenih rezultatov sem ugotovila oziroma spoznala videnje, poznavanje, sprejemanje Romov s strani strokovnih delavk in delavcev na občinah. Na podlagi teh ugotovitev sem lahko oblikovala predloge, ki bi privedli do izdelave strategije spreminjanja odnosa zaposlenih in laične javnosti do področja dela z Romi v vsakdanji delovni praksi in ki bi morda privedli do spremembe načina dela na občinah. Posledično bi se tako lahko izboljšalo obojestransko sodelovanje Romov in občin. Poleg tega bi strokovni delavci in delavke ter okolica pričeli ceniti in spoštovati delo, ki ga opravljajo, uspehe in premike na bolje.

2.1.3 Hipoteze

Menim, da je delo s katerokoli etnično skupino lažje in bolj strokovno, če poznamo ozadje skupine. Raziskovalna vprašanja in hipoteze, na katerih temelji raziskava, prepletajo videnje Romov v naši družbi skozi percepcijo strokovnih delavk in

delavcev občin, in sicer upravičenost prejemanja socialnih transferjev, bistveno težavo povezano z Romi, vključenost v izobraževalne sisteme in podobno.

Raziskovalna vprašanja, ki bodo vodilo za izdelavo magistrske naloge in so podlaga za oblikovanje raziskovalnih hipotez, so:

V1: Ali se strokovni delavci in delavke na občinah čutijo kompetentni za delo z romsko populacijo in kje vidijo bistveno težavo trenutnega socialno-ekonomskega položaja Romov?

H1: Anketirani (strokovni delavci in delavke na vzorčnih občinah) menijo, da imajo dovolj znanja in da poznajo kulturo Romov. Težavo vidijo v nezainteresiranosti romske populacije za delavno aktivnost.

V2: Ali Romi za reševanje svoje slabe ekonomske situacije, to je materialne ogroženosti, upravičeno prejema in koristijo možnosti, ki jih ponuja veljavna zakonodaja na področju socialnovarstvenih prejemkov?

H2: Romi upravičeno prejema socialnovarstvene prejemke, saj imajo na podlagi veljavne zakonodaje enake pravice kot ostali državljani Republike Slovenije.

V3: Ali romskim družinam zadostujejo socialnovarstveni prejemki in jim izobrazba ni bistveno pomembna za zagotovitev lastne socialne varnosti?

H3: Romi si ne želijo pridobiti izobrazbe, ki bi jim omogočala socialno varnost in lažje vključevanje v družbo, saj jim za preživetje zadostujejo socialnovarstveni prejemki.

Teoretični del naloge bom podkrepila še z empiričnim delom, kjer bom predstavila metodologijo, ki sem jo uporabila pri analizi s pomočjo podatkov, ki sem jih pridobila z anketnimi vprašalniki, prikazala in razjasnila bom rezultate ter na podlagi pridobljenih rezultatov raziskala, ali predhodno postavljene hipoteze držijo ali ne.

2.2 Metodologija

Raziskovanja sem se lotila po korakih, ki jih navaja Ragin (2007: 30) in jih zahteva znanstvena metoda. Tako sem najprej pregledala razpoložljivo literaturo na temo Romov, nato oblikovala raziskovalna vprašanja, izbrala metodologijo raziskave ter zbrala podatke s pomočjo predhodno sestavljenega anketnega vprašalnika. Le-te sem na koncu analizirala in tako odgovorila na zastavljena raziskovalna vprašanja.

Z raziskavo sem želela prepoznati vzorce in povezave, preveriti teorijo, napovedati rezultate empirične raziskave, interpretirati dobljene podatke in razviti novo vedenje, kar je enako splošnim ciljem družboslovnega raziskovanja (Ragin 2007: 47).

V prvem, teoretičnem delu, sem opredelila Rome in njihov izvor, kulturo, jezik, običaje, verstvo in termine, ki so pogosto povezani z Romi, in sicer diferenciacija, pozitivna diskriminacija, etničnost ter stereotipi. Opisala sem tudi pravne akte, ki opredeljujejo in določajo položaj romske populacije v Republiki Sloveniji. Za oblikovanje teoretskega dela ter kasnejšo analizo sem uporabila:

- zbiranje virov,
- analizo sekundarnih virov (člankov, knjig, poročil, programov),
- deskriptivno, tj. opisno metodo,
- primerjalno raziskovanje (*spol, starost ...*).

V celotnem besedilu magistrske naloge sta nedvomno nepogrešljivi metoda *dedukcije*, predvsem v vsebinskem delu, in metoda *indukcije*, ki je uporabljena pri sklepih, povzetkih in osebnih razmišljanjih.

Uporabila sem različne vire, in sicer:

- podatke statističnega značaja,
- pravne vire,
- tiskane medije,
- normativne vire (poročila, programi ...) itd.

V drugem, empiričnem delu, sem uporabila kvantitativno metodo. Analizirala in interpretirala sem podatke, ki sem jih zbrala na vzorcu pridobljenih izpolnjenih anketnih vprašalnikov. Pri tem sem za zbiranje podatkov uporabila tehniko anketiranja za zaposlene na občinah JV Slovenije. Z njo sem ugotovila poznavanje Romov.

Rezultate sem prikazala v preglednicah in grafikonih. Na koncu obdelave podatkov sem zaključila s preverjanjem hipotez ter predajanjem ugotovitev, sklepov oziroma predlogov.

2.2.1 Vrsta raziskave

Raziskava, ki sem jo opravila, je bila kvantitativna, neeksperimentalna, kar pomeni, da sem s pomočjo anketnega vprašalnika v obliki ocenjevalne lestvice ter zaprtih vprašanj, ki sem ga sestavila za namen te raziskave, pridobila kvantitativne podatke, ki sem jih obdelala s pomočjo računalniškega programa SPSS.

2.2.2 Merski instrument in viri podatkov

Merski instrument je bil anketni vprašalnik, ki vsebuje 13 (trinajst) vprašanj, in sicer 6 (šest) vprašanj sociološko-demografskega značaja in 7 (sedem) vprašanj, ki so zastavljena v obliki trditev. Anketiranci so nanje odgovarjali tako, da so obkrožili ustrezno črko pri odgovoru oziroma označili številko pri posamezni trditvi. Vse zbrane podatke sem kasneje vnesla v ustrezno računalniško bazo (Microsoft Excel in SPSS), tako da so bili pripravljeni za nadaljnjo obdelavo. Zbrane podatke sem obdelala z uporabo opisne statistike (frekvenčne porazdelitve s pripadajočimi deleži, povprečne vrednosti odgovorov), korelacijske analize in t-testov. Anketiranci so na vprašanja odgovarjali na podlagi Likertove petstopenjske lestvice tako, da so obkrožili številko pri ustrezni posamezni trditvi ali vprašanju, pri čemer je 1 pomenila *»sploh ne drži, se sploh ne strinjam, sploh ne potrebujemo, sploh ne, zelo slabo«*, 5 pa *»v celoti drži, se popolnoma strinjam, zelo potrebujemo, v zelo veliki meri, zelo dobro«*. Za Likertovo lestvico sem se odločila, ker jo sestavlja vrsta

trditvev, ki izražajo stališče do določenega raziskovalnega pojava, anketiranec pa z odgovori navede, do kakšne mere se s trditvijo strinja ali ne strinja.

2.2.3 Populacija in vzorčenje

Raziskovala sem poznavanje romske populacije na vzorcu 39 strokovnih delavcev in delavk občin JV Slovenije. Anketiranci so zaposleni na 8 občinah JV Slovenije, in sicer Novo mesto, Trebnje, Škocjan, Šentjernej, Kočevje, Semič, Črnomelj in Krško.

Anketni vprašalnik je bil za anketirance anonimen. V času med septembrom in decembrom 2014 sem se po navadni pošti ali osebno obrnila na zaposlene na občinah JV Slovenije in jih prosila za sodelovanje. V tem času sem po enaki poti prejela 39 od 40 izpolnjenih anketnih vprašalnikov.

2.2.4 Obdelava podatkov

Vse zbrane anketne vprašalnike in podatke sem januarja 2015 vnesla v ustrezni računalniški bazi, in sicer v Microsoft Excel in SPSS (Statistical Package for the Social Sciences), tako so bili pripravljeni za nadaljnjo obdelavo. V istem mesecu sem opravila tudi obdelavo zbranih podatkov. Zbrane podatke sem obdelala z uporabo:

- opisne statistike,
- korelacijske analize,
- enostavnih t-testov,
- hi-kvadrat preizkusa,
- Wilksove lambde,
- Kullbackovega preizkusa in
- Levenovega preizkusa.

Rezultati so prikazani v preglednicah in grafikonih.

Prikazala sem rezultate za vsako vprašanje in trditev posebej ter v nadaljevanju pripravila analizo povezav posameznih spremenljivk (vprašanj/trditev) z drugimi spremenljivkami (vprašanji/trditvami).

Obdelavo podatkov sem zaključila s preverjanjem postavljenih hipotez.

2.2.5 Zanesljivost anketnega vprašalnika

Za namen in verodostojnost analize sem predhodno preverila zanesljivost anketnega vprašalnika. To sem storila s pomočjo Cronbahovega testa zanesljivosti.

Preglednica 1: Cronbachov koeficient alfa

Cronbach's Alpha	N of Items
,826	39

Cronbachov koeficient alfa meri zanesljivost vprašalnika na osnovi korelacij med spremenljivkami. Če je slednja večja od 0,8, je zanesljivost visoka, če je med 0,6 in 0,8, je zanesljivost srednja in če je manjša od 0,6, je zanesljivost nizka (Šifrer in Bren, 2011). V našem primeru je vrednost Cronbachovega koeficienta alfa 0,826. Vprašalnik je tako visoko zanesljiv.

Preglednica 2: Cronbachov koeficient alfa v primeru, da posamezno spremenljivko izločimo iz obdelave

	aritmetična sredina v primeru izbrisa	varianca v primeru izbrisa	popravljen korelacija	Cronbachova alfa v primeru izbrisa
Neizobraženost Romov glede na možnosti izobraževanja v RS	114,00	270,500	,454	,820
Neurejene bivalne razmere	114,80	233,700	,983	,795
Nezaposlenost Romov zaradi nizke izobraženosti	114,20	239,200	,806	,801
Število članov družine	114,20	327,200	-,835	,861
Nevključevanje v civilno družbo	113,60	311,300	-,959	,847

Denarna socialna pomoč	116,00	265,000	,661	,815
Izredna denarna socialna pomoč	116,00	265,000	,661	,815
Občinska denarna pomoč	115,60	242,800	,746	,804
Otroški dodatek	114,40	239,800	,722	,804
Starševski dodatek	113,80	240,700	,744	,804
Humanitarne pomoči	115,40	259,300	,819	,811
Varstveni dodatek	115,20	254,200	,562	,813
Nezainteresiranost za vključitev v vzgojno-izobraževalne institucije	113,80	282,700	-,012	,831
Neprisotnost želje po pridobitvi izobrazbe	114,00	306,500	-,802	,844
Ni prisotne spodbude za učenje in redno obiskovanje pouka s strani staršev	113,00	283,500	,000	,827
Nepoznavanje učnih programov	114,40	253,300	,802	,808
Druga kultura	115,00	268,500	,390	,820
Socialnovarstveni prejemki	114,80	237,200	,903	,798
Diskriminatoren odnos do romskih otrok s strani sošolcev in učiteljev	116,00	291,000	-,202	,838
Nepoznavanje slovenskega jezika	114,60	234,300	,928	,796
Sprejemam kot sebi enako	114,20	253,700	,790	,808
Spoštujem njihovo kulturo	113,20	279,200	,229	,825
Poznam njihovo zgodovino in način življenja	114,00	267,500	,566	,817
Razumem njihov način življenja in ne vključevanja v civilno družbo	115,40	259,300	,819	,811
Dovolj znanja	114,40	274,300	,214	,825
Dovolj veščin	115,00	283,500	-,018	,829
Pozitivne izkušnje	115,00	252,000	,877	,806
Podpora pri vodstvu	113,20	282,700	,038	,827
Podpora pri drugih sodelavcih	114,00	271,000	,436	,820
Možnost nenehnega usposabljanja in izobraževanja za delo z njimi	115,60	266,800	,357	,821
Več pravic kot ostali državljani	113,40	282,300	,060	,827
Manj pravic od ostalih državljanov	116,60	288,300	-,316	,831
So enakovredno obravnavani	115,00	231,500	,770	,800
Ne vem	116,80	283,700	,000	,827
Želim delati z Romi	115,00	240,500	,891	,800
Ne želim delati z Romi	114,60	331,300	-,922	,862
Mi je vseeno	116,20	282,700	,007	,829

Če bi mogla, bi raje delal/a kaj drugega	114,20	332,700	-,927	,863
--	--------	---------	-------	------

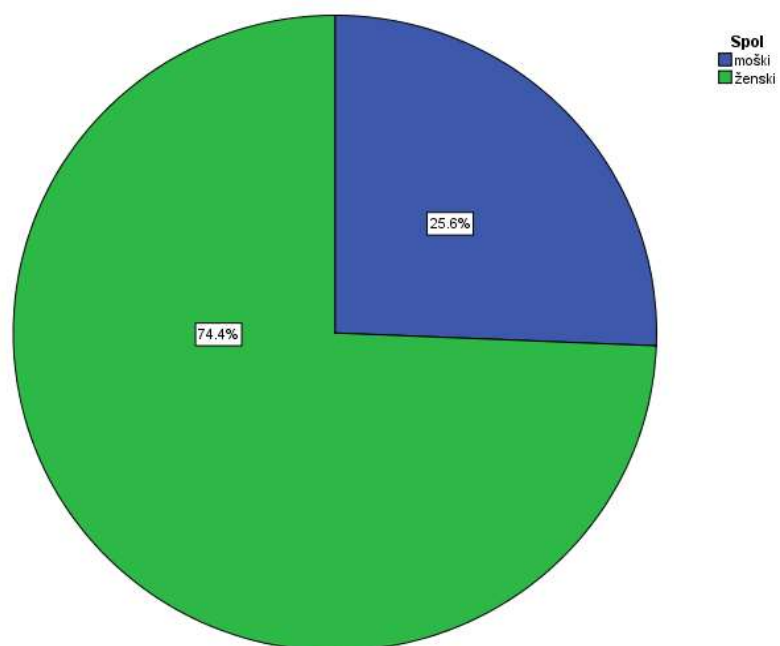
Na podlagi zgornje preglednice ugotavljam, da bi se vrednost Cronbachovega koeficienta alfa najbolj povečala z odstranitvijo spremenljivke »če bi mogel/a, bi raje delal/a kaj drugega«. Z odstranitvijo pa ne bi zvišala zanesljivosti anketnega vprašalnika, zato bom analizo nadaljevala brez izločitev.

2.3 Rezultati in razprava

V nadaljevanju bom v obliki grafov in/ali preglednic predstavila rezultate odgovorov strokovnih delavcev in delavk občin JV Slovenije za vsako posamezno vprašanje oziroma trditev vprašalnika, ki sem ga uporabila v empirični raziskavi ter jih interpretirala. Na koncu bom predstavila še analizo povezav (korelacije) posameznih spremenljivk.

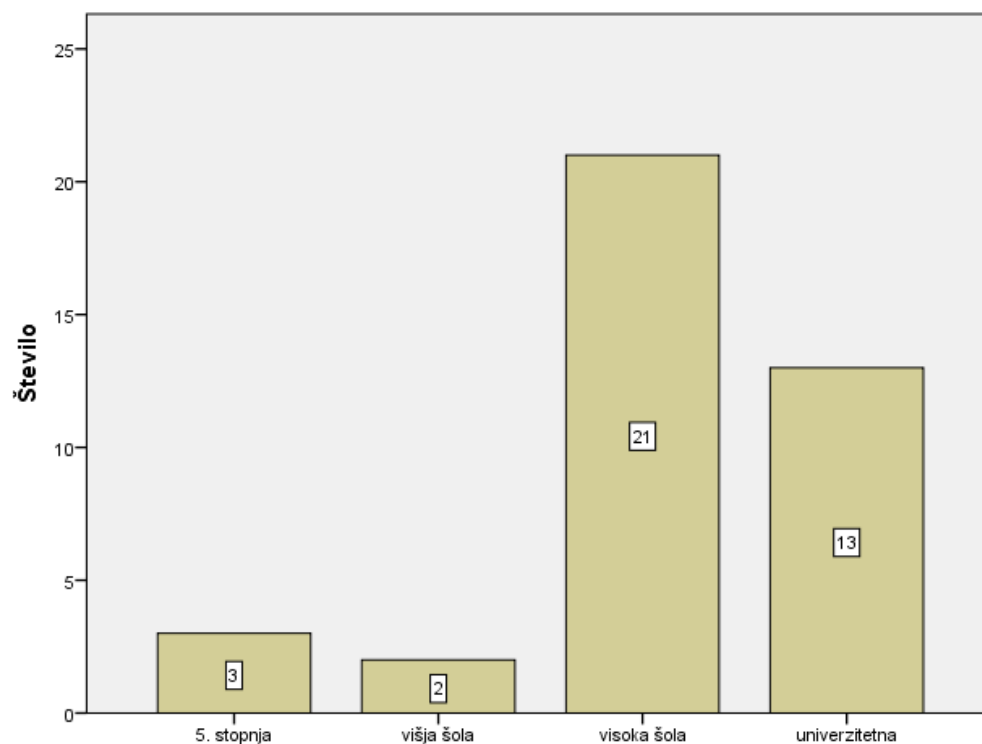
Na začetku bom predstavila socialno-demografske podatke anketirancev, ki sem jih pridobila na podlagi šestih vprašanj anketnega vprašalnika.

2.3.1 Analiza vsebine odgovorov

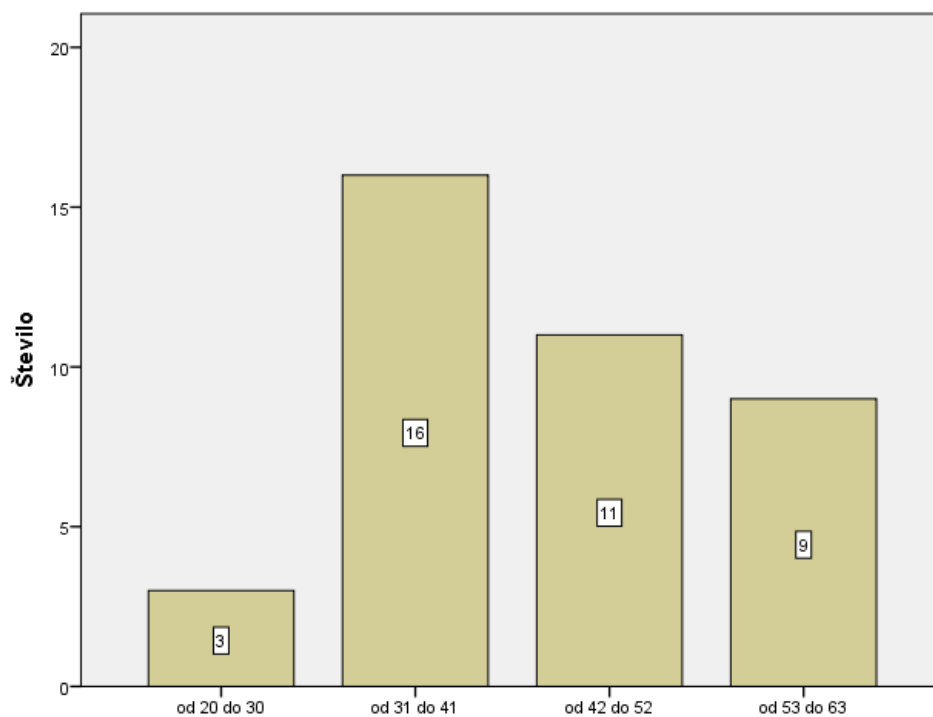
Grafikon 1: Spol

Grafikon 1 prikazuje spol anketirancev. Več (74,4 % oz. 29) je bilo anketirank kot anketirancev.

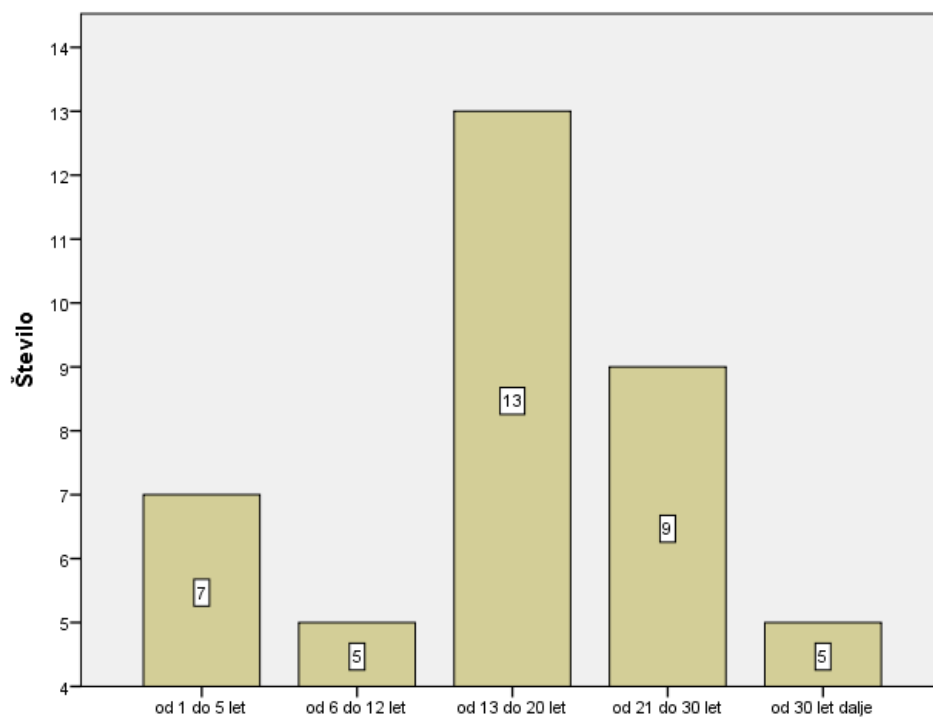
Grafikon 2: Izobrazba

Grafikon številka 2 prikazuje izobrazbo anketirancev. Največ (53,8 % oz. 21) je anketirancev z visoko izobrazbo, najmanj pa takšnih z višjo šolo. Teh je 5,1 % oz. gre za dva anketiranca. 13 anketirancev ima univerzitetno izobrazbo, V. stopnjo izobrazbe pa imajo trije anketiranci.

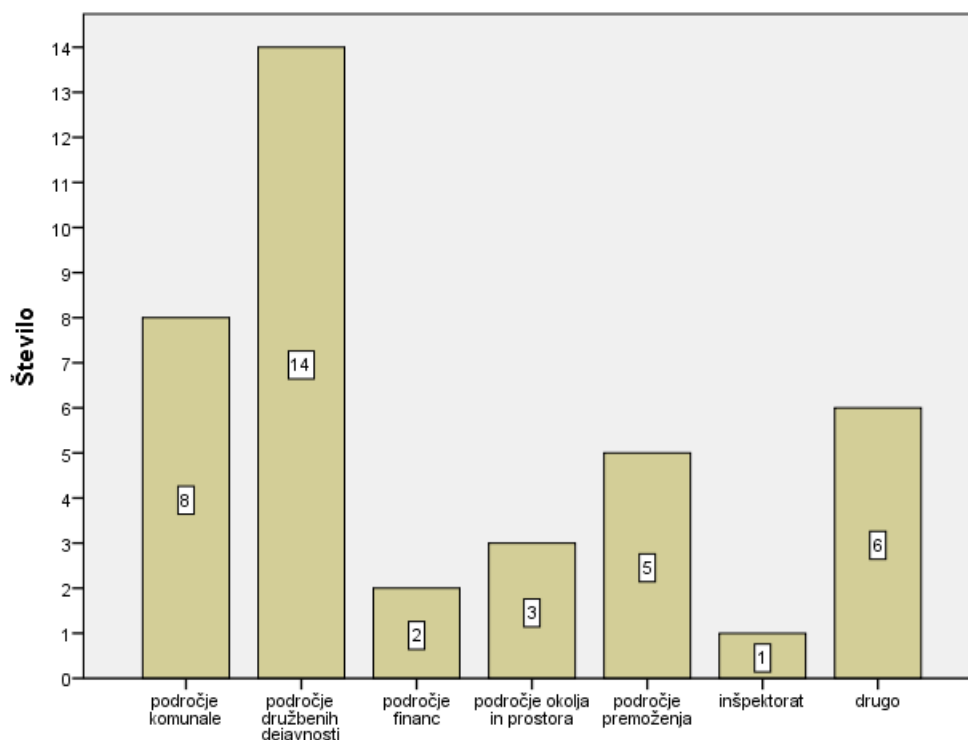
Grafikon 3: Starost

Grafikon 3 prikazuje starost anketirancev. Največ (41 % oz. 16) je anketirancev, ki so stari od 31 do 41 let, najmanj pa je tistih, ki so stari od 20 do 30 let. Teh je 7,7 %, kar so trije udeleženci. Sledijo anketiranci, ki so stari med 53 in 63 let (devet anketirancev), za njimi pa tisti, ki so stari od 42 do 52 let. Slednjih je bilo enajst.

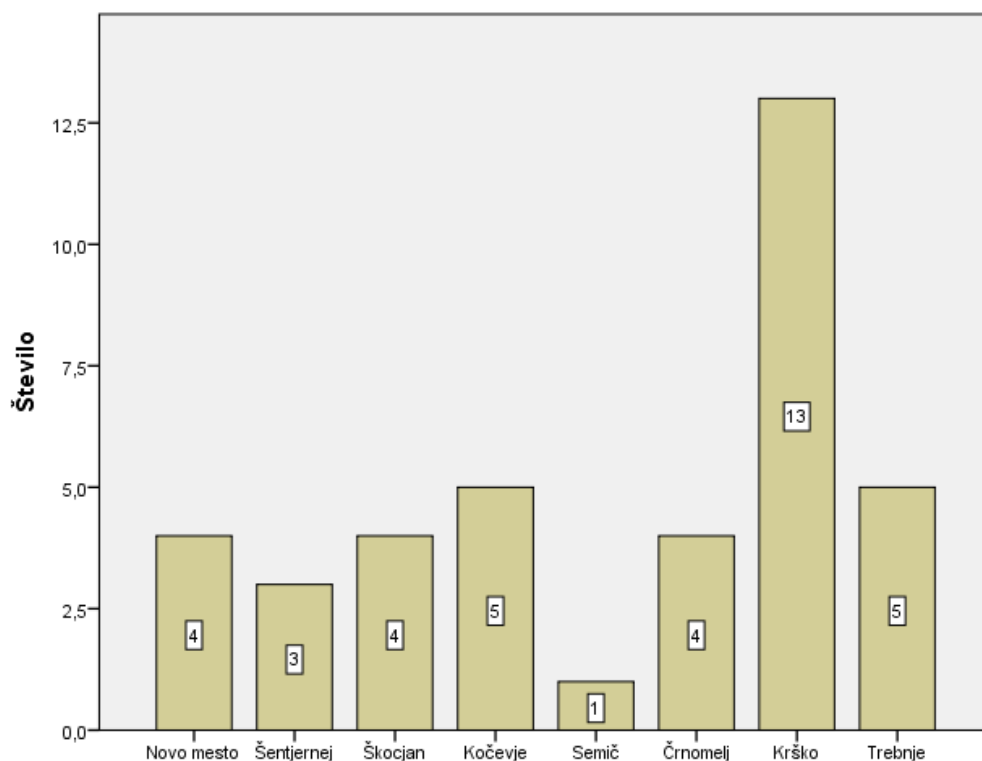
Grafikon 4: Delovna doba

Grafikon 4 prikazuje delovno dobo anketirancev. Največ (33,3 % oz. 13) jih ima od 13 do 20 let delovne dobe, sledijo tisti, ki imajo od 21 do 30 let delovne dobe, teh je 23,1 % oz. devet. 17,9 % oziroma sedem anketirancev ima 1–5 let delovne dobe. Najmanj vključenih anketirancev je bilo tistih, ki imajo od 6 do 12 let delovne dobe, ter tistih od 30 let dalje.

Grafikon 5: Področje zaposlitve

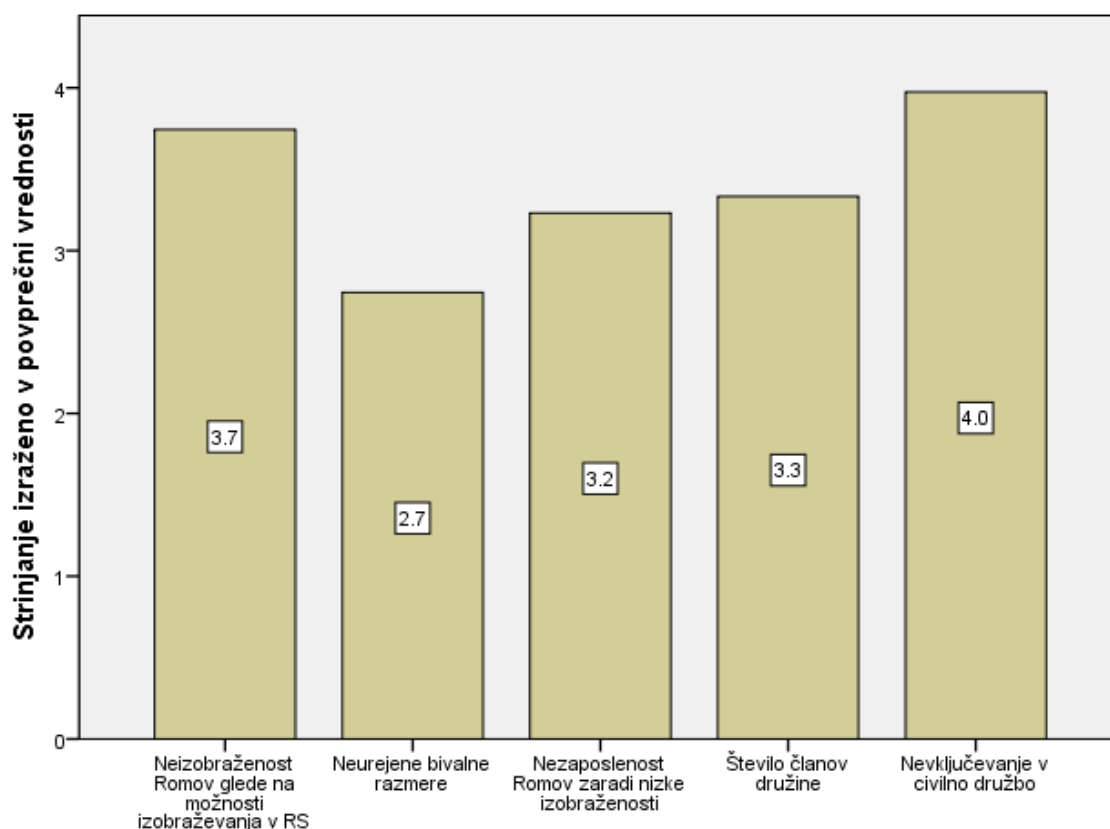
Grafikon 5 prikazuje področje zaposlitve anketirancev. Največ (35,9 % oz. 14) jih je zaposlenih na področju družbenih dejavnosti. Sledijo tisti, ki so zaposleni na področju komunale (20,5 % oz. 8) in področju premoženja (12,8 % oz. 5). Najmanj jih je zaposlenih na inšpektoratu, in sicer gre le za enega anketiranca (2,6 %). S področja financ sta dva anketiranca, s področja okolja in prostora pa so trije anketiranci.

Grafikon 6: Občina zaposlitve

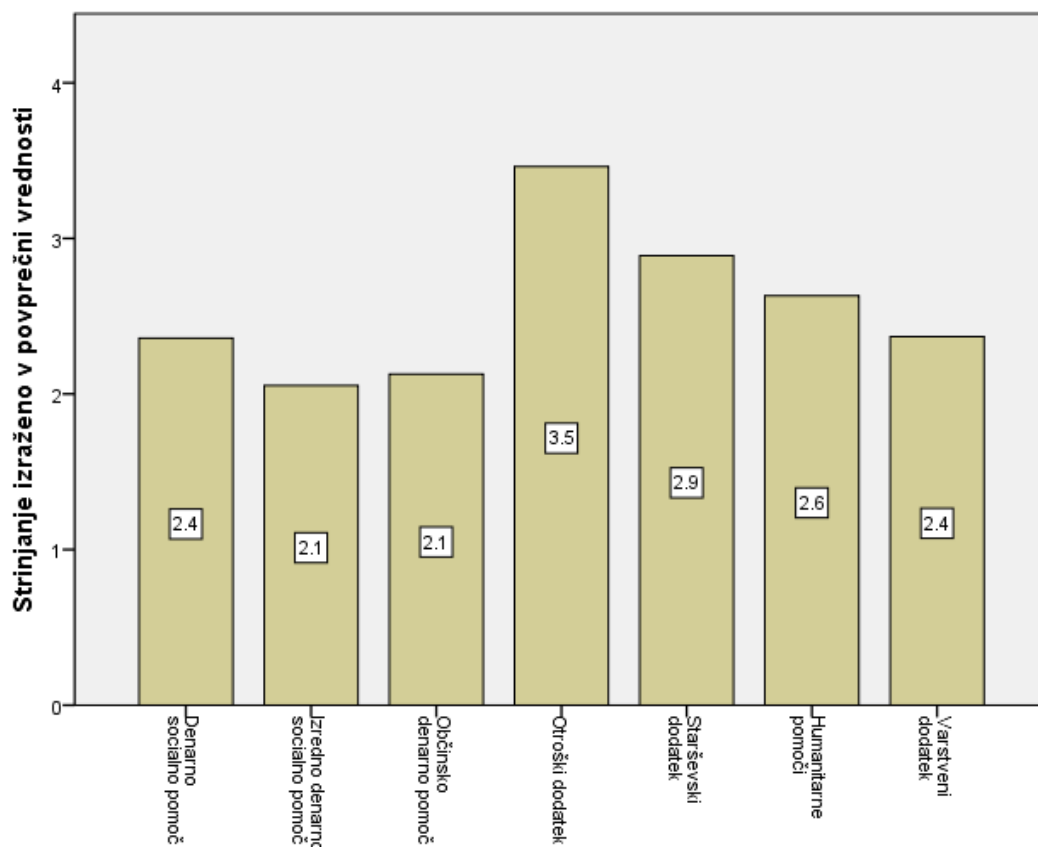
Grafikon 6 prikazuje občino, na kateri so zaposleni anketiranci. Največ (33,3 % oz. 13) jih je iz Krškega. Sledijo tisti, ki so iz Kočevja in Trebnjega, teh je 12,8 % oz. pet. Najmanj jih je iz Semiča. Ta je samo eden, kar je 2,6 %. Po štirje anketiranci, ki so sodelovali v anketi, so prihajali iz občine Novo mesto, Škocjan in Črnomelj. Trije anketiranci so bili iz Šentjerneja.

V nadaljevanju bom predstavila dobljene rezultate izraženega strinjanja s postavljenimi tezami po sklopih.

Grafikon 7: Največja težava v občini, povezana z romsko problematiko

Grafikon 7 prikazuje mnenje anketirancev, da sta največji težavi ne vključevanje Romov v civilno družbo in neizobraženost glede na možnosti izobraževanja v RS. Neurejene bivalne razmere skrbijo najmanj anketirancev. Po oceni anketirancev sta skoraj izenačeni težavi nezaposlenost Romov zaradi nizke izobraženosti in število članov družine. Povprečna vrednost je 3,2 oziroma 3,3.

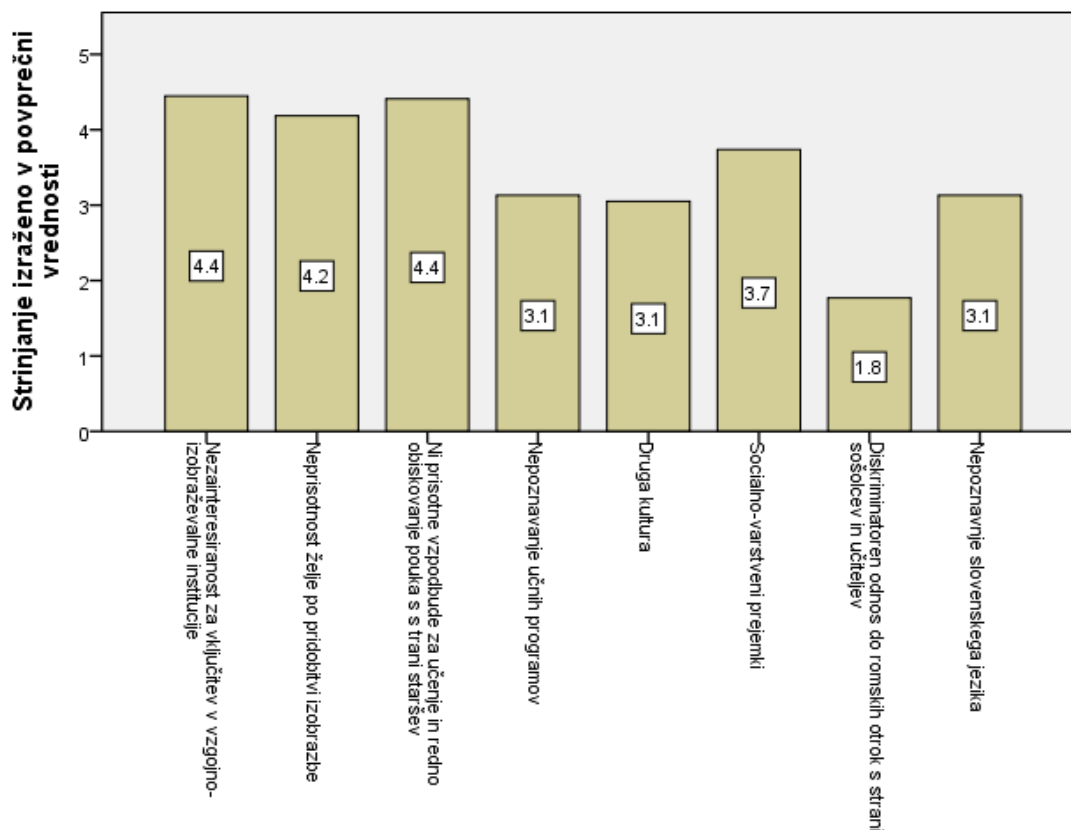
Grafikon 8: Upravičenost Romov do socialnih transferjev

Grafikon 8 prikazuje mnenje anketirancev, da so Romi upravičeni do otroških dodatkov in starševskega dodatka, za ostale prejemke s strani socialnih institucij pa menijo, da bi bili Romi do njih manj upravičeni.

Da bi ugotovila, koliko je dejanski odstotek Romov, upravičenih do socialnih transferjev v celotnem deležu dodeljenih sredstev za ta namen, sem v mesecu juniju 2015 pridobila podatke od centrov za socialno delo v Krškem, Črnomlju, Trebnjem in Novem mestu. Slednji je poleg občine Novo mesto krajevno pristojen še za občini Šentjernej in Škocjan, kjer prebivajo pripadniki romske skupnosti. Podatki veljajo za preteklo koledarsko leto, to je za leto 2014. Od Centra za socialno delo Kočevje nisem uspela pridobiti podatkov z obrazložitvijo, da ne razpolagajo s tovrstnimi podatki ločeno glede na Rome in Nerome.

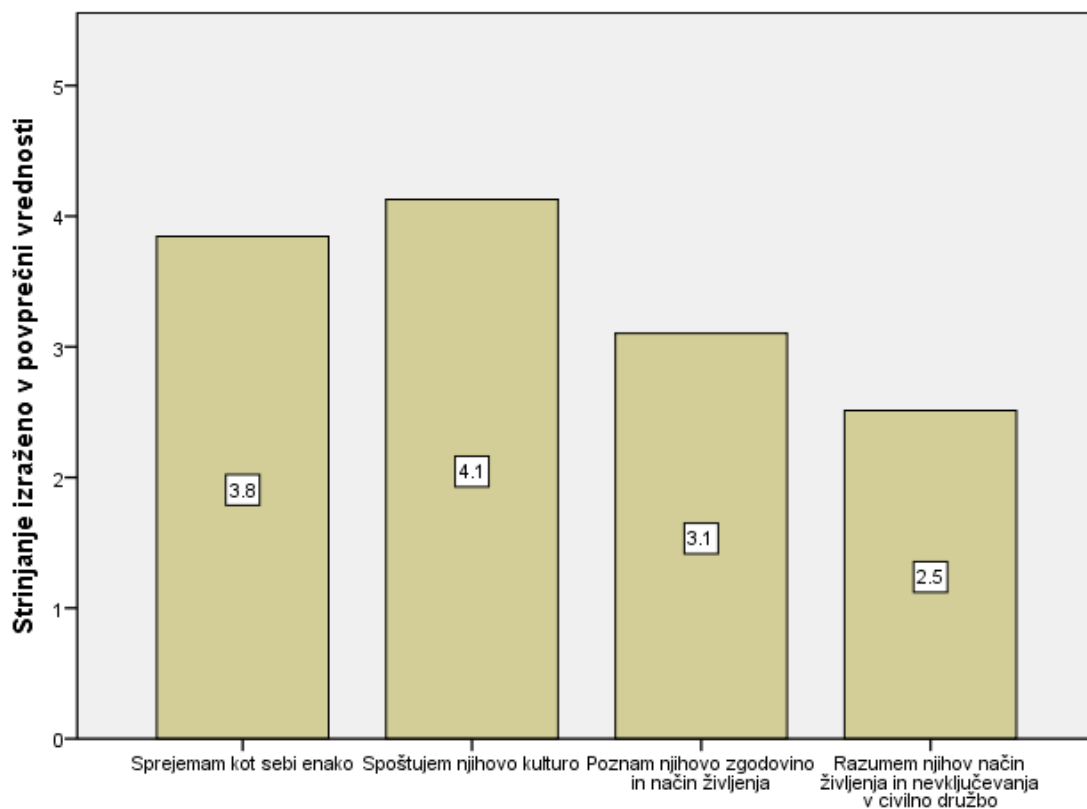
Podatki kažejo, da je dejanski odstotek Romov, ki prejemajo denarne pomoči (redne in izredne), varstveni dodatek in otroški dodatek glede na celotno populacijo, nizek, saj je v občini Krško prejemnikov socialnih transferjev 11,72 % občanov, od tega je bilo Romov 0,63 %. V občini Trebnje je bilo v letu 2014 prejemnikov socialnih transferjev 11,76 % vseh občanov, od tega so bili Romi deležni teh transferjev v 1,3 %. V Novem mestu pa so podatki pokazali, da 9,9 % občanov prejema socialnovarstvene transferje. Od tega je 4,62 % Romov. Iz podatkov, ki sem ji prejela od CSD Črnomelj, izhaja, da v občinah Semič in Črnomelj skupno 13,53 % populacije prejema denarno pomoč, otroške dodatke in varstvene dodatke. Romi prejemajo transferje v 3 % glede na populacijo, ki jo pokrivata občini Semič in Črnomelj.

Denarno pomoč od Mestne občine Novo mesto je v letu 2014 na podlagi vložene vloge prejelo 370 vlagateljev, od tega 23 Romov, kar pomeni 6,2 % občanov, ki so prejeli občinsko denarno pomoč. Podrobneje bom rezultate glede na odstotek na število prebivalcev in število Romov v posameznih občinah predstavila v nadaljevanju.

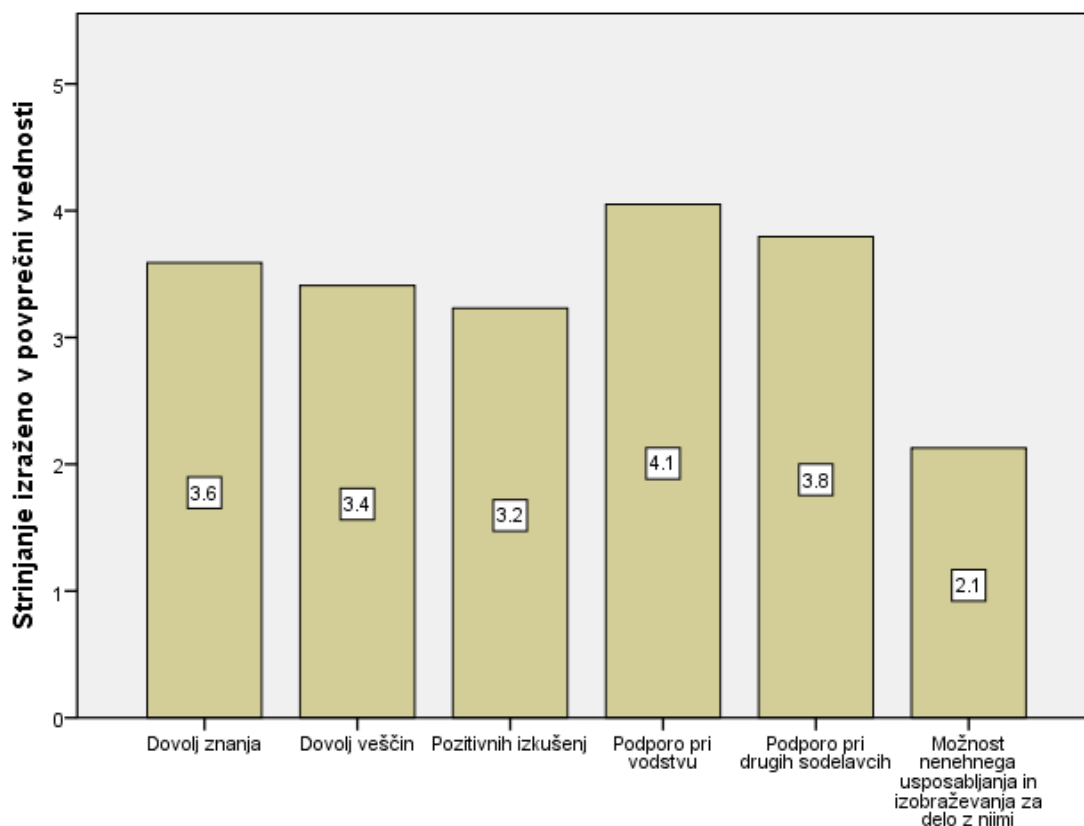
Grafikon 9: Vzrok za slabšo vključenost romskih otrok v redne vzgojno-izobraževalne programe

Iz grafikona 9 lahko razberemo, kakšni so po mnenju anketirancev vzroki za slabši obisk šol romskih otrok. Z vsemi trditvami se anketiranci več ali manj strinjajo razen s trditvijo, da bi bili romski otroci žrtev diskriminacije v šoli. Menijo, da omenjena trditev drži v zelo majhni verjetnosti. Največjo verjetnost slabšemu obiskovanju romskih otrok v redne vzgojno-izobraževalne programe pripisujejo nezainteresiranosti za vključitev, neprisotnosti vzpodbude za učenje in podpore za redno obiskovanje s strani staršev ter v neprisotnosti želje po pridobitvi izobrazbe.

Grafikon 10: Odnos do romske populacije

Grafikon 10 prikazuje, da anketiranci v največji meri spoštujejo kulturo Romov, Rome sprejemajo kot sebi enake, poznajo njihovo zgodovino in način življenja ter razumejo njihov način življenja in ne vključevanja v civilno družbo. Vse povprečne vrednosti so nad polovico, le povprečna vrednost razumevanja njihovega načina življenja in ne vključevanja v civilno družbo je točno na sredini.

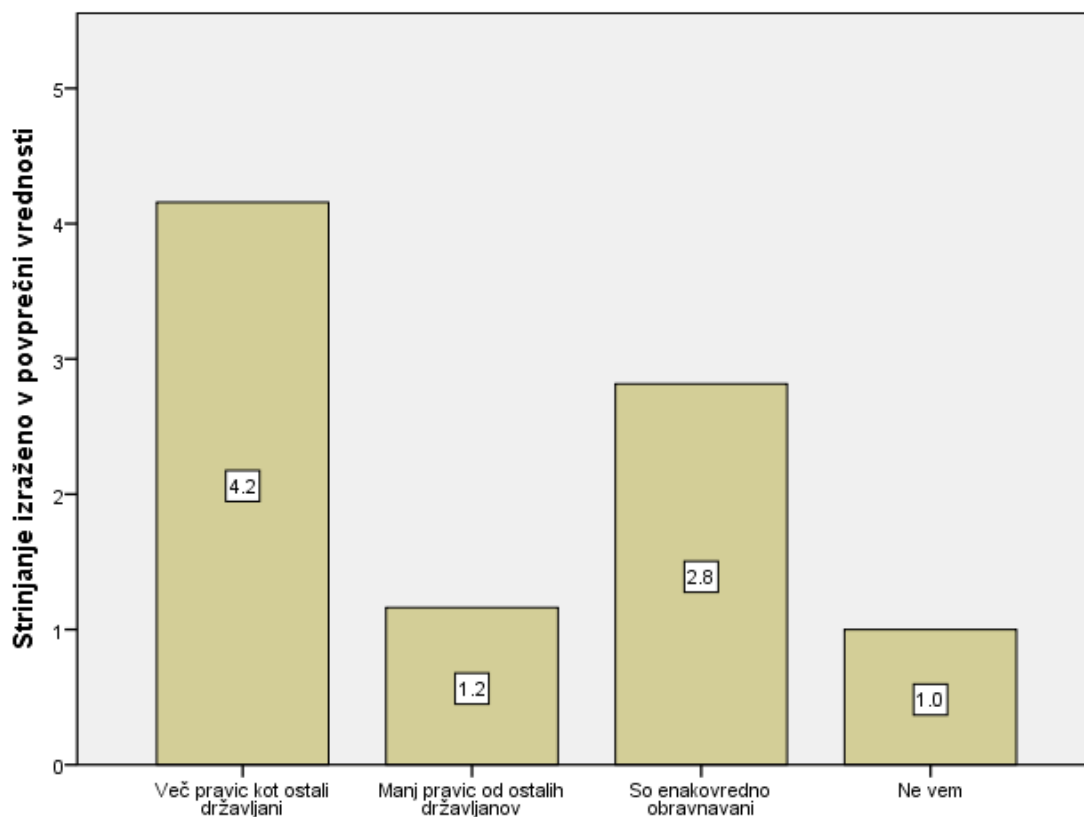

Grafikon 11: Usposobljenost in pogoji zaposlenih na občini v povezavi z romsko populacijo

Iz grafikona 11 je razvidno mnenje anketirancev, da so sami dovolj kompetentni in imajo dovolj podpore pri vodstvu (pohvale, vzpodbude), manjka le možnost nenehnega usposabljanja in izobraževanja. Tu je mišljena podpora v obliki pohval, usmeritev, neposredne pomoči pri stikih z Romi.

Pri delu z Romi je dobrodošlo znanje romskega jezika, saj je jezikovna ovira pogosto razlog, da ne vzpostavimo osnovne komunikacije in odnosa. Pri svojem delu opažam, da zaposleni ne razpolagajo z zadostnim znanjem in veščinami, ki so potrebni za delo z romsko populacijo, zato bi bila redna usposabljanja in izobraževanja nujno potrebna. Smiselna so usposabljanja v obliki delavnic (prakse) in ne zgolj predavanj, posvetov, konferenc ipd., saj lahko le pri konkretnem delu z

Romi prepoznamo njihove želje, potrebe, način izražanja, razmišljanja, življenje in kulturo.

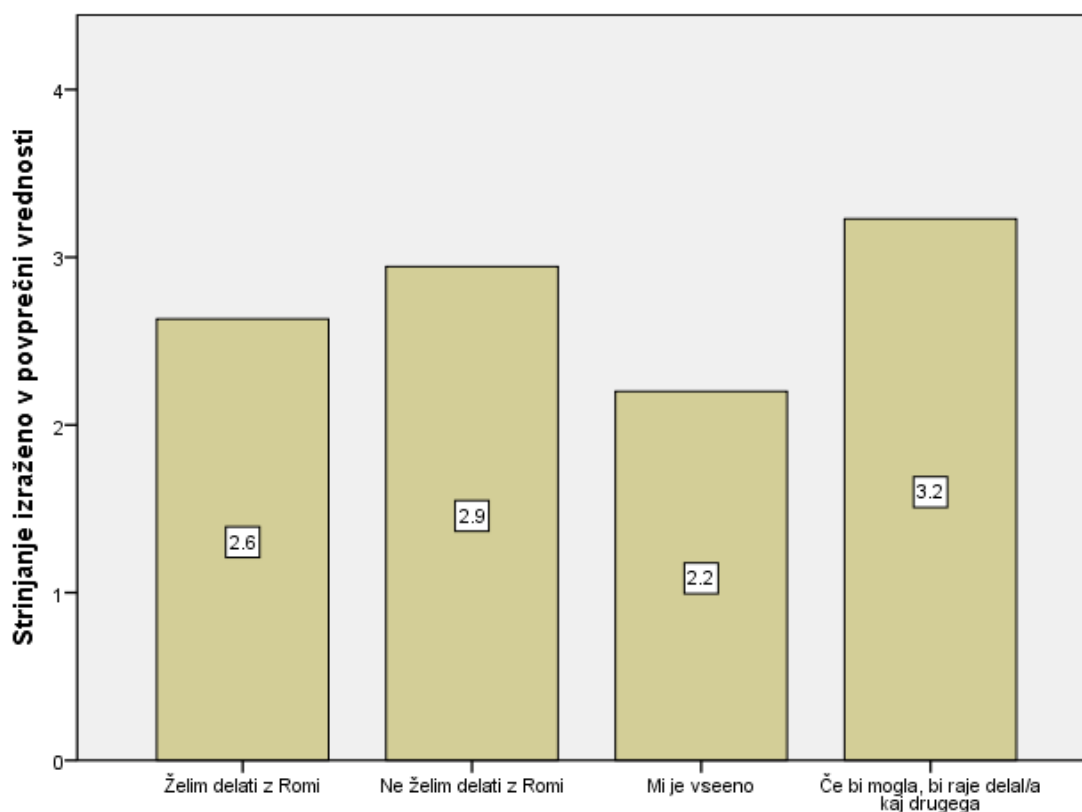

Grafikon 12: Mnenje o pravicah romske populacije

Iz grafikona 12 ugotavljam, da imajo po mnenju anketirancev Romi več pravic kot ostali državljani.

Pravice iz naslova socialnih transferjev prejemajo osebe, ki za to izpolnjujejo zakonska določila. Te pravice ne morejo biti oz. niso vezane na pripadnost ali nepripadnost Romom. Pri svojem delu, ki ni vezano le na delo z Romi, pač pa tudi z ostalimi občani, prejemam informacije o tem, da imajo Romi na vseh področjih svojega življenja večje pravice v primerjavi z Neromi. Te pravice pa se ne vežejo zgolj na prejemke, pač pa tudi na izobraževanje, sodno prakso itd. Že iz poglavja, kjer sem opisovala zakonodajo, ki ureja pravice Romov, je razvidno, da je na

področju izobraževanja sistem le-tega dodatno prilagojen njim, saj zakonodaja zajema ukrepe, s katerimi postavlja Rome v poseben položaj.

Grafikon 13: Odnos do dela z Romi

Iz grafikona 13 ugotavljam, da anketirancem ni vseeno, če delajo z Romi oz. še več: če bi lahko, bi raje delali kaj drugega. To je zanimivo, če primerjam s podatki iz grafikona 10, kjer so rezultati pokazali, da zaposleni na občini sprejemajo Rome kot sebi enake, jih spoštujejo, poznajo njihov način življenja in kulturo ter to sprejemajo. Kljub temu bi, če bi imeli možnost, raje delali kaj drugega oz. sploh ne z Romi. V svoji praksi opažam, da zaposleni na občinah niso opremljeni za delo z ranljivimi skupinami ljudi, nimajo ustreznega znanja in ne izhajajo iz potreb Romov, pač pa s položaja moči in splošnega mnenja večinskega prebivalstva, da so Romi privilegirani v primerjavi z njimi.

Zastavljene hipoteze bom preverila s pomočjo neparametričnega Pearsonovega hi-kvadrata. Gre za test, kjer sem preverila odklon od enakomerne zastopanosti vseh odgovorov anketirancev, ki merijo veljavnost predhodno postavljenih predvidevanj.

Za namen analize sem predhodno ustvarila nove spremenljivke, ki jih predstavljam v spodnji preglednici.

Preglednica 3: Opisna statistika novih spremenljivk

	N	Povprečna ocena	Standardni odklon	Minimum	Maksimum
Kompetentnost zaposlenih	39	3,49	,721	2	5
Upravičenost Romov do socialnovarstvenih prejemkov	33	2,61	1,029	1	5
Izobrazba kot orodje za socialno varnost	38	4,21	,875	2	5

Zgornje spremenljivke sem ustvarila tako, da sem seštela merjene spremenljivke posameznega sklopa in jih delila s številom spremenljivk. Omenjeno metodologijo sem uporabila zaradi kasnejše možnosti primerjave ocen strinjanja, saj sem s tem zagotovila ista razmerja pri vnaprej definirani merilni lestvici. V nadaljevanju bom predstavila spremenljivke, ki sem jih seštela.

Preglednica 4: Seznam spremenljivk, iz katerih sem oblikovala spremenljivko »upravičenost Romov do socialnovarstvenih prejemkov«, in njihova opisna statistika

	Povprečna ocena	N	Minimum	Maksimum	Standardni odklon
Denarna socialna pomoč	2,36	39	1	5	1,287
Izredna denarna socialna pomoč	2,05	37	1	5	1,129
Občinska denarna pomoč	2,13	39	1	5	1,361
Otroški dodatek	3,46	39	1	5	1,295
Starševski dodatek	2,89	36	1	5	1,430
Humanitarne pomoči	2,63	38	1	5	1,261
Varstveni dodatek	2,37	38	1	5	1,324
Valid N (listwise)		33			

Preglednica 5: Seznam spremenljivk, iz katerih sem oblikovala spremenljivko »kompetentnost zaposlenih«, in njihova opisna statistika

	Povprečna ocena	N	Minimum	Maksimum	Standardni odklon
Dovolj znanja	3,59	39	1	5	1,229
Dovolj veščin	3,41	39	1	5	1,272
Pozitivne izkušnje	3,23	39	1	5	1,180
Podpora pri vodstvu	4,05	39	1	5	1,050
Podpora pri drugih sodelavcih	3,79	39	2	5	,864
Možnost nenehnega usposabljanja in izobraževanja za delo z Romi	2,13	39	1	5	1,341
Valid N (listwise)		39			

Preglednica 6: Seznam spremenljivk, iz katerih sem oblikovala spremenljivko »izobrazba kot orodje za socialno varnost«, in njihova opisna statistika

	Povprečna ocena	N	Minimum	Maksimum	Standardni odklon
Nezainteresiranost za vključitev v vzgojno- izobraževalne institucije	4,45	38	2	5	,950
Neprisotnost želje po pridobitvi izobrazbe	4,18	38	2	5	,896
Ni prisotne spodbude za učenje in redno obiskovanje pouka s strani staršev	4,41	39	1	5	,993
Nepoznavanje učnih programov	3,13	38	1	5	1,528
Valid N (listwise)		38			

Za potrjevanje hipotez si moram zaradi narave statističnega testa zastaviti ničelno oz. delovno hipotezo, ki je nasprotna zastavljeni, in če jo lahko s statistično gotovostjo zavrnem, potrdim lastno hipotezo.

H₀₁: Anketirani (strokovni delavci na vzorčnih občinah) menijo, da nimajo dovolj znanja, da ne poznajo kulture Romov in ne vidijo težav v nezainteresiranosti romske populacije za delovno aktivnost.

H1: Anketirani (strokovni delavci na vzorčnih občinah) menijo, da imajo dovolj znanja, da poznajo kulturo Romov in vidijo težavo v nezainteresiranosti romske populacije za delovno aktivnost.

H0₂: Romi neupravičeno prejemajo socialnovarstvene prejemke.

H2: Romi upravičeno prejemajo socialnovarstvene prejemke, saj imajo na podlagi veljavne zakonodaje enake pravice kot ostali državljani Republike Slovenije.

H0₃: Romi si želijo pridobiti izobrazbo, ki bi jim omogočala socialno varnost in lažje vključevanje v družbo.

H3: Romi si ne želijo pridobiti izobrazbe, ki bi jim omogočala socialno varnost in lažje vključevanje v družbo, saj jim za preživetje zadostujejo socialnovarstveni prejemki.

Preglednica 7: Kontingenčna preglednica za H1

Kompetentnost zaposlenih			
	Opazovani primeri	Pričakovani primeri	Razlika
V manjši meri drži	3	9,8	-6,8
V srednji meri drži	16	9,8	6,3
V veliki meri drži	18	9,8	8,3
V celoti drži	2	9,8	-7,8
Skupaj	39		

Preglednica 8: Kontingenčna preglednica za H2

Upravičenost Romov do socialnovarnostnih prejemkov			
	Observed N	Expected N	Residual
Sploh ne drži	3	6,6	-3,6
V manjši meri drži	15	6,6	8,4
V srednji meri drži	9	6,6	2,4
V veliki meri drži	4	6,6	-2,6
V celoti drži	2	6,6	-4,6
Skupaj	33		

Preglednica 9: Kontingenčna preglednica za H3

Izobrazba kot orodje za socialno varnost			
	Observed N	Expected N	Residual
V manjši meri drži	3	9,5	-6,5
V srednji meri drži	2	9,5	-7,5
V veliki meri drži	17	9,5	7,5
V celoti drži	16	9,5	6,5
Skupaj	38		

Preglednica 10: Hi-kvadrat

	Kompetentnost zaposlenih	Upravičenost Romov do socialnovarnostnih prejemkov	Izobrazba kot orodje za socialno varnost
Hi-kvadrat	21,821 ^a	17,758 ^b	20,737 ^c
df	3	4	3
p-vrednost	,000	,001	,000

a. 0 cells (,0%) have expected frequencies less than 5. The minimum expected cell frequency is 9,8.

b. 0 cells (,0%) have expected frequencies less than 5. The minimum expected cell frequency is 6,6.

c. 0 cells (,0%) have expected frequencies less than 5. The minimum expected cell frequency is 9,5.

Glede na rezultat neparametričnega Pearsonovega hi-kvadrat testa na podlagi p-vrednosti ($p \leq 0,05$) ugotavljam, da je p-vrednost statistično pomembna in da so izpolnjeni pogoji za zavrnitev vseh treh ničelnih hipotez. Hipoteze H01, H02 in H03 zavrnem brez tveganja in sprejemem hipoteze H1, H2 in H3.

Zaradi statistične pomembnosti lahko ugotovitve postavljenih hipotez posplošim na celotno proučevano populacijo.

V primeru dveh skupin (v našem primeru moški in ženske) oblikujem eno diskriminantno funkcijo. Moj cilj je dobiti takšno linearno kombinacijo spremenljivk, ki najbolje loči skupini (Bren in Šifrer 2011: 57).

V nadaljevanju v spodnji preglednici predstavljam opis spremenljivk, ki jih bom uporabila pri diskriminanti analizi.

Preglednica 11: Opisna statistika

		Spol	Kompetentnost zaposlenih	Upravičenost Romov do socialnovarstve nih prejemkov	Izobrazba kot orodje za socialno varnost
aritmetična sredina		moški	3,57	2,14	4,00
		ženski	3,36	2,64	4,28
		Skupaj	3,41	2,53	4,22
Standardni odklon		moški	,787	,900	1,000
		ženski	,757	,952	,936
		Skupaj	,756	,950	,941
N	neobteženi	moški	7	7	7
		ženski	25	25	25
		Skupaj	32	32	32
	obteženi	moški	7,000	7,000	7,000
		ženski	25,000	25,000	25,000
		Skupaj	32,000	32,000	32,000

Preglednica 11 prikazuje povprečne vrednosti in standardne odklone posebej za anketirance in anketiranke. Spremenljivke, kjer se povprečne vrednosti najbolj razlikujejo, najbolj vplivajo na ločevanje skupin. Če so razlike dovolj velike, da lahko govorimo o statistično značilni razliki, bom ugotovila na podlagi nadaljnjih testov.

Preglednica 12: Lastne vrednosti

Funkcija	lastna vrednost	% Variance	Kumulativa %	Kanonična korelacija
1	,081 ^a	100,0	100,0	,274

a. First 1 canonical discriminant functions were used in the analysis.

Preglednica 12 prikazuje lastno vrednost in koeficient kanonične korelacije. Lastna vrednost določa moč diskriminantne funkcije, koeficient kanonične korelacije pa moč povezave med diskriminantno funkcijo in skupinama (Šifrer in Bren 2011: 60). Višja kot je vrednost lastne vrednosti, večje so razlike med skupinama, in večja kot je kanonična korelacija, bolj diskriminantna funkcija ločuje skupini. V našem primeru

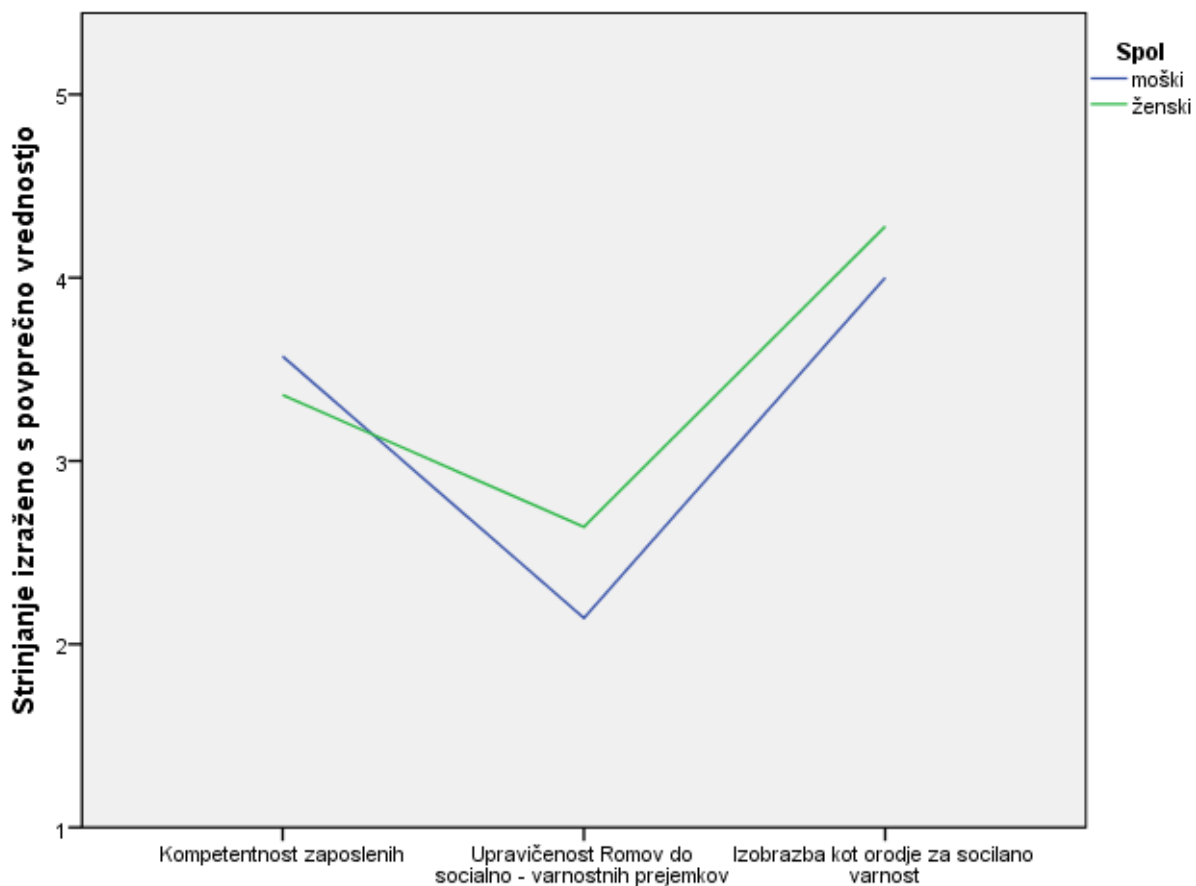
sta obe vrednosti nizki, zato ugotavljam, da se anketiranci glede na spol ne razlikujejo.

Preglednica 13: Wilksova lambda za spol

Test	Wilksova Lambda	Hi-kvadrat	df	p-vrednost
1	,925	2,221	3	,528

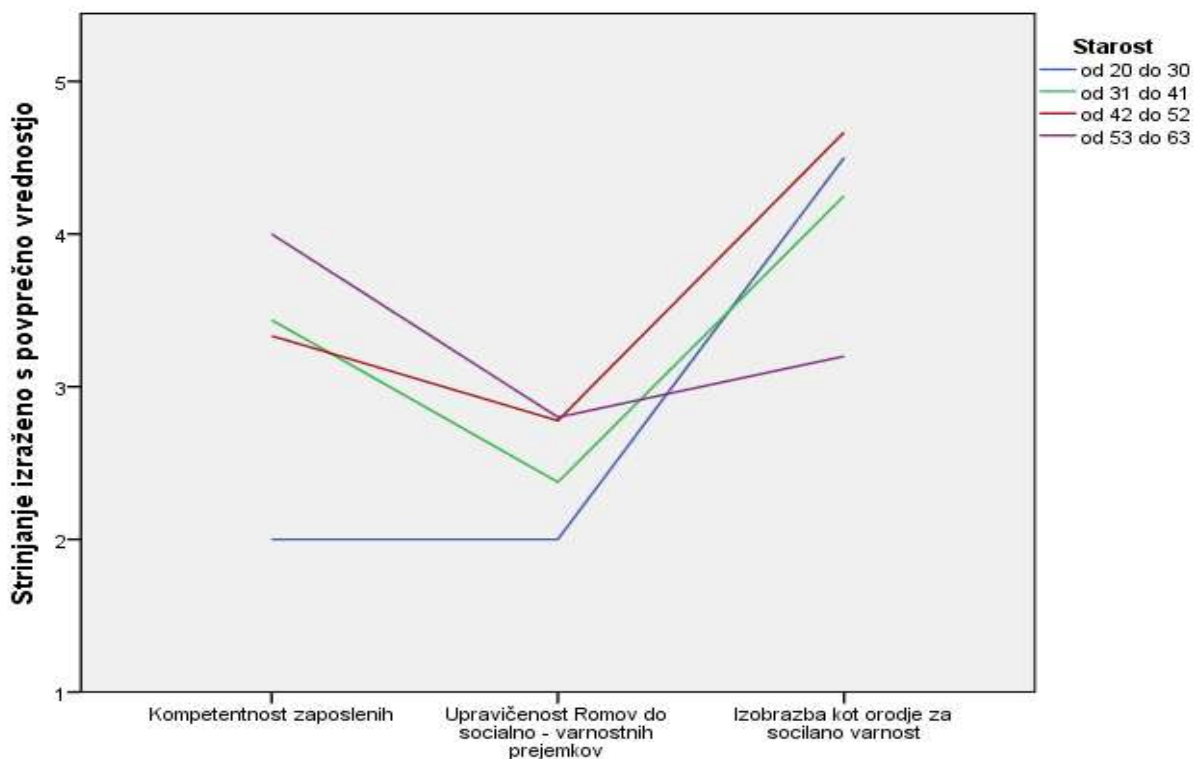
Preglednica 13 prikazuje vrednost Wilksove lambde in statistično značilnost diskriminantne funkcije. P-vrednost je večja od 0,05, zato ugotavljamo, da Wilksova lambda ni značilna in da model ni statistično značilen.

Po enaki metodi sem testirala še morebitne razlike proučevanih spremenljivk glede na starost, delovno dobo in izobrazbo.

Grafikon 14: Prikaz razlik v strinjanju glede na spol

Grafikon 14 prikazuje povprečne vrednosti pri izbranih spremenljivkah posebej za anketirance in posebej za anketiranke. Ugotavljam, da se ženske v večji meri kot moški strinjajo z upravičenostjo Romov do socialnovarstvenih prejemkov in s tem, da je izobrazba orodje za socialno varnost Romov. Nasprotno je pri oceni kompetentnosti zaposlenih. Moški so pri tem bolj samozavestni.

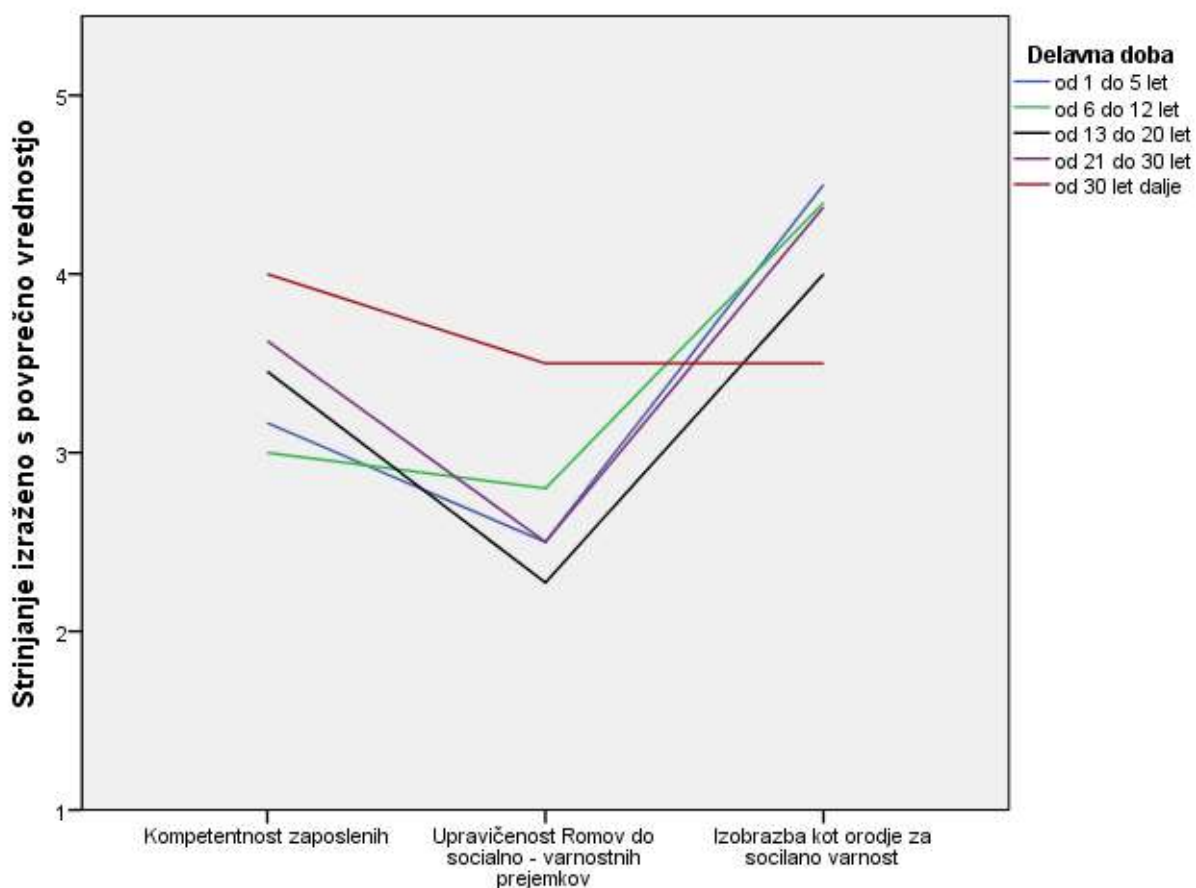
Grafikon 15: Prikaz razlik v strinjanju glede na starost

Grafikon 15 prikazuje povprečne vrednosti pri izbranih spremenljivkah glede na starost. Ugotavljam, da so glede kompetentnosti najbolj samozavestni najstarejši, najmanj pa najmlajši. Enako je pri strinjanju z upravičenostjo Romov do socialnovarstvenih prejemkov. Da je izobrazba orodje za socialno varnost Romov, se najbolj strinjajo anketiranci, stari med 42 in 52 let, sledijo najmlajši, najmanj pa se s tem strinjajo najstarejši. Menim, da je to pokazatelj, da srednja generacija zaposlenih ocenjuje izobrazbo kot pomemben vir zagotovitve socialne varnosti, saj le-to povezujejo z zaposlitvijo. Ista generacija razpolaga z znanjem, veščinami in izkušnjami pri delu z Romi. Niso še izčrpani, naveličani in nestrpni do Romov, kar se odraža v občutku kompetentnosti in drugačnem pogledu na upravičenost do socialnovarstvenih prejemkov v primerjavi z večinsko populacijo.

Preglednica 14: Wilksova lambda za starost

Test	Wilksova lambda	Hi-kvadrat	df	p-vrednost
1 through 3	,446	22,194	9	,008
2 through 3	,838	4,869	4	,301
3	,971	,813	1	,367

Preglednica 14 prikazuje vrednost Wilksove lambde in statistično značilnost diskriminantne funkcije. P-vrednost pri starostni skupini najmlajših in najstarejših je manjša od 0,05, zato ugotavljamo, da je Wilksova lambda značilna in da model je statistično značilen.

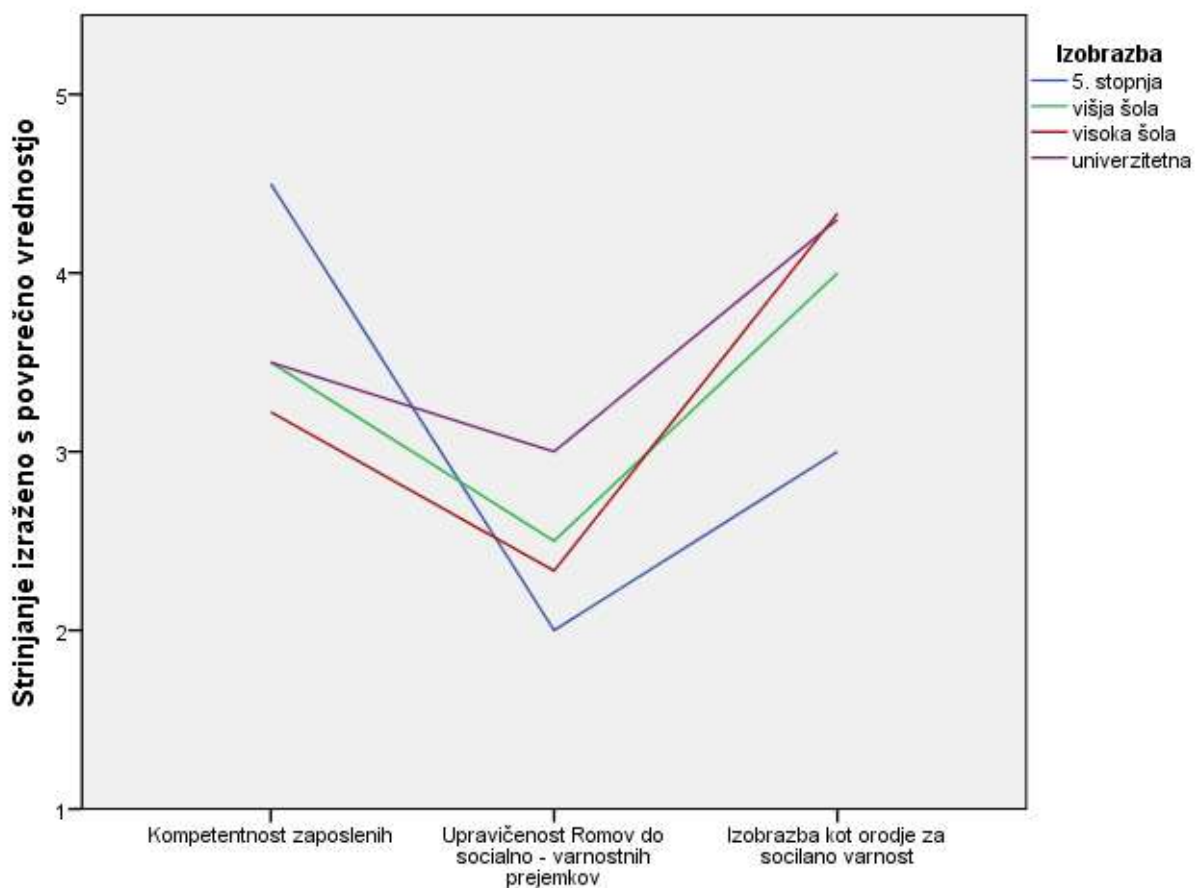
Grafikon 16: Prikaz razlik v strinjanju glede na delovno dobo

Grafikon 16 prikazuje povprečne vrednosti pri izbranih spremenljivkah glede na delovno dobo. Vidimo, da so glede kompetentnosti najbolj samozavestni tisti z največ delovne dobe, najmanj pa tisti z najmanj. Enako je pri strinjanju z upravičenostjo Romov do socialnovarstvenih prejemkov. Da je izobrazba orodje za socialno varnost Romov, se najbolj strinjajo tisti z najmanj let delovne dobe, najmanj pa se s tem strinjajo tisti z največ delovne dobe.

Preglednica 15: Wilksova lambda za delovno dobo

Test	Wilksova lambda	Hi-kvadrat	df	p-vrednost
1 through 3	,713	9,119	12	,693
2 through 3	,869	3,801	6	,704
3	,959	1,136	2	,567

Preglednica 15 prikazuje vrednost Wilksove lambde in statistično značilnost diskriminantne funkcije. P-vrednost je večja od 0,05, zato ugotavljamo, da Wilksova lambda ni značilna in da model ni statistično značilen.

Grafikon 17: Prikaz razlik v strinjanju glede na izobrazbo

Grafikon 17 prikazuje povprečne vrednosti pri izbranih spremenljivkah glede na izobrazbo. Vidimo lahko, da so glede kompetentnosti najbolj samozavestni najmanj izobraženi, najmanj pa so samozavestni tisti z visoko izobrazbo. Pri strinjanju z upravičenostjo Romov do socialnovarstvenih prejemkov strinjanje s postavljeno tezo upada z nižjo izobrazbo. Enako velja tudi za tezo, da je izobrazba orodje za socialno varnost Romov.

Preglednica 16: Wilksova lambda za izobrazbo

Test	Wilksova Lambda	Hi-kvadrat	df	p-vrednost
1 through 3	,632	12,616	9	,181
2 through 3	,867	3,919	4	,417
3	,999	,018	1	,892

Preglednica 16 prikazuje vrednost Wilksove lambde in statistično značilnost diskriminantne funkcije. P-vrednost je večja od 0,05, zato ugotavljamo, da Wilksova lambda ni značilna in da model ni statistično značilen.

2.3.2 Testiranje hipotez

Vse zastavljene hipoteze – Anketirani (strokovni delavci na vzorčnih občinah) menijo, da imajo dovolj znanja, da poznajo kulturo Romov in vidijo problem v nezainteresiranosti Romov za delovno aktivnost; Romi upravičeno prejemajo socialnovarstvene prejemke, saj imajo na podlagi veljavne zakonodaje enake pravice kot ostali državljani Republike Slovenije; Romi si ne želijo pridobiti izobrazbe, ki bi jim omogočala socialno varnost in lažje vključevanje v družbo, saj jim za preživetje zadostujejo socialnovarstveni prejemki – sem preverjala s pomočjo Pearsonovega hi-kvadrat testa.

Glede na rezultat neparametričnega Pearsonovega hi-kvadrat testa na podlagi p-vrednosti ($p \leq 0,05$) ugotavljam, da je p-vrednost statistično pomembna in da so izpolnjeni pogoji za zavrnitev vseh treh ničelnih hipotez.

Hipoteze H_{01} , H_{02} in H_{03} zavrnemo brez tveganja in sprejmemo hipoteze H_1 , H_2 in H_3 . Zaradi statistične pomembnosti lahko ugotovitve postavljenih hipotez posplošim na celotno proučevano populacijo, to je zaposlene na občinah JV Slovenije.

Glede na rezultate analize smo ugotovili, da anketiranci menijo, da so v veliki in srednji meri strokovno kompetentni pri znanju in poznavanju romske kulture. S trditvijo, da Romi upravičeno prejemajo socialnovarstvene prejemke se strinjajo v manjši meri. Njihovo strinjanje sicer ni izrazito, a kljub vsemu gre za strinjanje s proučevano trditvijo. Glede izobrazbe, ki si je Romi ne želijo pridobiti, kar sem poudarila v tretji hipotezi, pa se anketiranci strinjajo v veliki meri oz. v celoti.

Glede na ugotovljeno vse naše hipoteze potrjujem. Pri potrjevanju druge hipoteze poudarjam, da je strinjanje izraženo v manjši meri, a gre pri anketirancih glede na zasnovano anketnega vprašalnika kljub temu za strinjanje s trditvijo.

2.4 Povzetek rezultatov

V raziskavi je sodelovalo večje število anketirank kot anketirancev. Anketirank je bilo 74,4 % oziroma 29, anketirancev pa 25,6 % oziroma 10. Prevladujejo anketiranci z visoko izobrazbo, sledijo tisti z univerzitetno in V. stopnjo. Najmanj je bilo višješolsko izobraženih anketirancev.

Glede na starost je bilo v raziskavo vključenih največ tistih anketirancev, ki so bili stari od 31 do 41 let, sledijo tisti, ki so bili stari od 42 in 52 let ter od 53 do 63 let. Najmanj je bilo takšnih, ki so stari od 20 do 30 let.

Največ anketirancev ima od 13 do 20 let delovne dobe, sledijo tisti z delovno dobo od 21 do 30 let ter od 1 leta do 5 let. Najmanj pa je v enakem deležu tistih, ki imajo od 6 do 12 let ter od 30 let in več delovne dobe, in sicer je bilo največ vključenih anketirancev zaposlenih na področju družbenih dejavnosti, sledijo področja komunale, premoženja, okolja in prostora. Najmanj pa je tistih, ki so zaposleni na področju financ in na inšpektoratu.

Največje število anketirancev je zaposlenih na Občini Krško. Sledijo tisti, ki so zaposleni na občinah Kočevje in Trebnje, Novo mesto, Škocjan, Črnomelj ter Šentjernej. Najmanj pa je tistih, ki so zaposleni na Občini Semič.

Iz odgovorov ankete je razvidno mnenje večine anketirancev, da je na občinah največja težava, vezana na Rome, v ne vključevanju v civilno družbo in neizobraženosti glede na možnosti izobraževanja v Republiki Sloveniji. Ravno nasprotno pa so neurejene bivanjske razmere najmanjša težava.

Iz rezultatov raziskave je prav tako tudi razvidno mnenje anketirancev, da so Romi upravičeni do otroških dodatkov in starševskega dodatka, za ostale prejemke pa so manj upravičeni. Rezultati raziskave so tudi pokazali, da zaposleni na občinah JV Slovenije ocenjujejo, da imajo Romi več pravic kot ostali državljani. Anketiranke se v večji meri strinjajo z upravičenostjo Romov do socialnovarstvenih prejemkov kot moški. Izkazalo se je, da se najstarejši v večji meri strinjajo s tem, da so Romi upravičeni do socialnovarstvenih prejemkov, kot najmlajši, ki so sodelovali v raziskavi.

Po mnenju vključenih anketirancev v raziskavo so vzroki za slabši obisk romskih otrok v redne vzgojno-izobraževalne programe nezainteresiranost za vključitev v vzgojno-izobraževalne institucije, neprisotnost vzpodbude za učenje in redno obiskovanje pouka s strani staršev ter neprisotnost želje po pridobitvi izobrazbe. Poleg teh vzrokov so še socialnovarstveni prejemki ter nepoznavanje slovenskega jezika, druga kultura in nepoznavanje učnih programov. Najnižje ocenjen vzrok za slabši obisk romskih otrok v redno vzgojno-izobraževalne programe je diskriminatoren odnos romskih otrok s strani sošolcev in učiteljev. Anketiranke se v večji meri kot anketiranci strinjajo s tem, da je izobrazba orodje za socialno varnost Romov.

Anketiranci na občinah JV Slovenije ocenjujejo, da sprejemajo, poznajo in spoštujejo romsko populacijo. Prav tako menijo, da jo dobro razumejo. Zaposleni na občini menijo, da so dovolj kompetentni in imajo pri delu z Romi dovolj podpore pri drugih sodelavcih. Prav tako imajo dovolj znanja, veščin in pozitivnih izkušenj. Hkrati pa bi zaposleni na občinah JV Slovenije raje delali kaj drugega, če bi le imeli to možnost, saj ne želijo delati z Romi. Anketiranci menijo, da so kompetentnejši pri svojem delu kot anketiranke. Kompetentnejši so najstarejši, najmanj pa se čutijo kompetentne najmlajši zaposleni na občinah JV Slovenije. Z občutkom lastne kompetentnosti so najbolj samozavestni tisti z največ delovne dobe, najmanj pa tisti z najmanj delovne dobe.

Zaposleni na občinah JV Slovenije, ki so stari med 42 in 52 let, se najbolj strinjajo s tem, da je izobrazba orodje za socialno varnost Romov. S tem pa se najmanj strinjajo najstarejši zaposleni, ki so sodelovali v raziskavi. Da je izobrazba orodje za zagotovitev socialne varnosti Romov, se najbolj strinjajo tisti z najmanj delovne dobe. V nasprotno pa so prepričani zaposleni, ki imajo največ delovne dobe.

Občutek lastne kompetentnosti je najizrazitejši pri najmanj izobraženih, najnižja stopnja kompetentnosti pa je prisotna pri zaposlenih z visoko izobrazbo. Z nižanjem stopnje izobraženosti zaposlenih, ki so sodelovali v raziskavi, se zmanjšuje tudi strinjanje z upravičenostjo Romov do socialnovarstvenih prejemkov in s tem, da je izobrazba Romov orodje za zagotovitev njihove socialne varnosti.

2.5 Razprava in predlogi

Magistrsko delo je nastalo s pomočjo pridobljenih kvantitativnih podatkov ter lastnih izkušenj pri sodelovanju z romsko populacijo in strokovnimi delavci ter delavkami občin.

Strokovni delavci in delavke občin JV Slovenije, kjer prebivajo pripadniki romske skupnosti, v večini izkazujejo zanimanje za sodelovanje pri načrtovanju dela s pripadniki romske skupnosti in za ugotavljanje svojega položaja v odnosu tako do omenjene etnične skupnosti kot do sodelavcev in nadrejenih. To izkazuje tudi dejstvo, da so strokovni delavci in delavke občin JV Slovenije z zanimanjem pristopili k izpolnjevanju vprašalnikov. Največji interes je bil izkazan s strani občine Krško, najmanjši pa s strani občine Semič. K temu botruje morda dejstvo, da ima občina Krško večje število Romov od občine Semič, prav tako je občina Krško glede na število zaposlenih in prebivalcev večja od občine Semič.

Menim, da bi lahko k temu pripomogel tudi nam znan podatek, da ima občina Krško številne primere dobrih praks urejanja romskih naselij in uspešne projekte sobivanja z Romi. Predvidevam, da občina Semič ne zaznava problematike,

vezane na romsko skupnost in tako ni tovrstnih aktivnosti v enakem obsegu (v primerjavi z občino Krško in ostalimi).

Kot primer dobre prakse, ki so ga leta 2011 začeli izvajati v romskem naselju Kerinov Grm, predstavljam projekt »Koraki do integracije«. Gre za projekt priprave otrok na vstop v redne oddelke vrtca leto pred vstopom v šolo. Pripravljalni vrtec, kot ga imenujejo, je začel delovati aprila 2011 pri osnovni šoli v Leskovcu pri Krškem. Nastal je s pomočjo sredstev Evropskega socialnega sklada in Ministrstva za izobraževanje, znanost, kulturo in šport. Glavno vodilo projekta je vključitev čim večjega števila romskih otrok v starosti od drugega do petega leta z namenom postopne integracije otrok v redne oddelke leto pred vstopom v šolo. Drugo vodilo projekta pa je sodelovanje in aktivno vključevanje romskih staršev in institucij v program projekta. Prav s postopno integracijo vseh udeležениh v projektu – tako staršev, otrok in drugih institucij – so bili ustvarjeni pogoji za zaupanje in partnersko sodelovanje, ki je izhajalo iz potreb okolja in vsake družine oz. otroka. Pripravljalni program vrtca s projektom »Koraki do integracije« ponuja drugačno reševanje na nenehna vprašanja: Kako povečati vključenost in stalnost romskih otrok v vrtcu? Kako pritegniti starše romskih otrok k sodelovanju in aktivnemu vključevanju v programe vrtca glede na njihovo nezaupanje do institucij? Izvajalci navajajo naslednje učinke projekta: povečana vključenost (30 romskih otrok, v Kerinovem Grmu 17 otrok, v integraciji 6 otrok, v drugih aktivnostih 7 otrok); večja stalna prisotnost vključenih romskih otrok v vrtcu in napredek v osvajanju slovenskega jezika; uspešnejša integracija v redne oddelke vrtca oz. šole; vzporedno aktivno vključevanje romskih staršev (več kot 30) in institucij.

Drug primer dobre prakse na področju dela z Romi pa je Romski izobraževalni inkubator Novo mesto, ki ga že vrsto let uspešno izvaja Društvo za razvijanje prostovoljnega dela Novo mesto, in sicer v dveh romskih naseljih, naselju Brezje in Šmihel. Primarni namen programa je priprava predšolskih otrok na vstop v šolo ter razvijanje delovnih in učnih navad. Najlažje se to doseže z izvedbo aktivnosti v okoljih, kjer živijo pripadniki romske skupnosti, saj romski izobraževalni inkubatorji

ali dnevni centri ponujajo romski skupnosti prostor za skupno druženje in delovanje, kar pripomore k dviganju motivacije in interesa za dokončanje osnovne šole oziroma nadaljevanje šolanja.

Kot tretji primer dobre prakse z vidika socialnega dela pa je projekt SORO – Sodelovanje za zdravje Romov, sofinanciran s strani norveškega finančnega mehanizma. Nosilec projekta je Ljudska univerza Kočevje s sedmimi projektnimi partnerji. Namen projekta je bil, da se z razvojem preventivnih programov romska populacija na področju Kočevja in Novega mesta seznani z dejavniki tveganja zdravja, kar bi dosegli z dodatnim financiranjem zdravstvene preventive v romskih naseljih v sistemu javnega financiranja. Partnerji projekta razvijajo in testirajo programe za ranljive skupine na terenu. S tem ko izobražujejo Rome o zdravi prehrani in o tveganih oblikah vedenja ter jih vključujejo v preventivne programe, pripomorejo k osveščanju Romov o pomenu zdravja in zdravega načina življenja ter k izboljšanju komunikacije javnih delavcev, ki delajo z Romi.

Kot zaposlena na Mestni občini Novo mesto vsakodnevno zaznavam odpor do dela z Romi. Kot vodja Urada za kulturo, zdravstvo in socialo se zdi samoumevno tako zaposlenim kot vodstvu, da področje romske problematike sodi na področje sociale, saj vprašanje Romov povezujejo zgolj z materialno ogroženostjo in s socialnimi stiskami. Zaradi težav pri delu z Romi, ki je posledica neusposobljenosti zaposlenih kadrov na občinah, se odgovornost drugih služb, pristojnih za urejanje komunalne infrastrukture, okoljskih in premoženjskih zadev, prelaga na »socialo«. V povezavi s tem me ne preseneča rezultat raziskave, ko so strokovni delavci izrazili, da bi v primeru, če bi bilo to možno, delali raje kaj drugega, kot pa opravljali delo, povezano z romsko populacijo.

Na občinah ni zaposlenih socialnih delavcev oz. kadrov, ki bi imeli ustrezno znanje in veščine za delo z ljudmi, še posebej pri delu s skupinami ljudi, ki glede na mnenje večinske družbe sodijo v marginalne skupine.

Menim, da že sama država z enim krovnim zakonom, ki ureja položaj pripadnikov romske skupnosti in 16 drugih zakonov ter podzakonskih aktov, postavlja Rome kot etnično skupnost v poseben položaj in jih na podlagi tega pozitivno diskriminira. Romom so namreč z zakoni zagotovljene določene pravice, ki jih ostale narodnostne skupine v takšnem obsegu nimajo. Kot jasen primer lahko navedem Pravilnik o normativih in standardih za izvajanje programa osnovne šole (Uradni list RS, št. 57/07,65/08,99/10 in 51/14).

Opozorila bi rada na anomalijo v načinu financiranja nalog oz. obveznosti, ki so jih lokalne skupnosti dolžne izpolnjevati, in sicer:

- ureditev komunalne infrastrukture,
- priprava prostorskih aktov,
- izvedba investicij,
- zagotavljanje finančnih sredstev za izpolnjevanje določil, ki so vezana na standarde in normative za vzgojo in izobraževanje, ter ostalo.

Občine namreč za ta namen od države ne dobijo zagotovljenih sredstev.

Odraž mnenja strokovnih delavcev do Romov je v večini primerov negativen, diskriminatoren, saj je iz raziskave, pa tudi v vsakdanjem življenju razvidno, da so prepričani v to, da jih sprejemajo, razumejo, jemljejo kot sebi enake, po drugi strani pa navajajo, da imajo več pravic, da niso upravičeni do vseh socialnovarstvenih prejemkov, da so zgolj oni sami krivi za položaj, v katerem se nahajajo (brezposelnost, neizobraženost).

Rezultate vzporedne raziskave, ki sem jo opravila v mesecu juniju 2015, sem na kratko že prikazala. V tej raziskavi sem od centrov za socialno delo občin JV Slovenije (Novo mesto, Krško, Črnomelj, Trebnje) pridobila podatke za leto 2014 o prejemanju socialnovarstvenih prejemkov (otroški dodatek, denarna socialna pomoč, izredna denarna socialna pomoč ter varstveni dodatek) za vse občane ter ločeno za Rome. Posredovani podatki so temeljili predvsem na poznavanju Romov

s strani strokovnih delavcev centrov za socialno delo in uradno število Romov živečih v posameznih občinah.

Za lažjo interpretacijo bom najprej prikazala delež romske populacije glede na celotno populacijo posameznih občin. CSD Novo mesto pokriva 63.117 prebivalcev, od tega je 2,36 % Romov. CSD Trebnje pokriva 20.539 prebivalcev, od tega je 1,6 % romske skupnosti. CSD Krško pokriva 28.304 prebivalcev, od tega 1,2 % Romov. CSD Črnomelj pokriva 18.435 prebivalcev, od tega je Romov 4,9 %. Iz tega je razvidno, da največji delež romske populacije glede na število populacije biva na območju občin Semič in Črnomelj, medtem ko najmanjši odstotek Romov biva na območju občine Krško.

Iz pridobljenih podatkov je razvidno, da otroški dodatek v občini Krško prejema 8 % vseh občanov, od teh 3 % Romov. S strani CSD Novo mesto, ki pokriva tudi občini Škocjan in Šentjernej, kjer je prisotna romska populacija, sem pridobila podatke, da 7,1 % vseh prebivalcev prejema otroški dodatek, od tega je 0,4 % Romov. S strani CSD Trebnje sem prejela podatek, ki kaže, da otroške dodatke prejema 7,8 % vseh prebivalcev, ki jih pokriva krajevno pristojni CSD, od tega je 0,70 % Romov. Od CSD Črnomelj, ki mi je podal informacije za občini Semič in Črnomelj, pa sem prejela podatke, ki kažejo na to, da otroške dodatke prejema 7,6 % vseh prebivalcev, od tega 0,9 % romske populacije. Največji delež prejemnikov otroškega dodatka biva v občini Krško ne glede na pripadnost Romov ali Neromov. Najmanjši delež romske populacije prejema otroški dodatek v krajevni pristojnosti CSD Novo mesto.

Varstveni dodatek v občini Krško prejema 0,44 % prebivalcev, od tega 0,02 % Romov. S strani CSD Trebnje je bila izdana odločba o upravičenosti do varstvenega dodatka 0,3 % prebivalcev, od tega 0,02 % Romov, v Novem mestu 0,3 % prebivalcev, od tega 0,05 % Romov in v Črnomlju 0,4 % celotni populaciji, od tega 0,14 % romski populaciji. Iz tega je razvidno, da je v občinah JV Slovenije največ prejemnikov varstvenega dodatka na področju krajevne pristojnosti CSD

Krško, glede na delež prejemnikov romske populacije pa na področju CSD Črnomelj.

V občini Krško je prejemnikov izrednih denarnih socialnih pomoči 0,3 % celotne populacije, od tega 0,01 % Romov. CSD Novo mesto je odobril vlogo za izredno denarno socialno pomoč 0,2 % prebivalcev, od tega 0,02 % Romov. V občini Trebnje je 0,3 % izrednih denarnih pomoči, od tega je 0,02 % prejemnikov pripadnikov romske populacije. V občinah Črnomelj in Semič je bilo dodeljenih 2,5 % izrednih denarnih pomoči, od tega je bilo 0,5 % dodeljeno Romom. Najmanjši delež izrednih denarnih pomoči prejemajo Romi v občini Krško, največji pa v občinah Črnomelj in Semič, kjer je tudi glede na celotno populacijo odobrenih največ izrednih denarnih socialnih pomoči.

Denarno socialno pomoč v občini Krško prejema 3,2 % populacije, od tega je 0,37 % romske populacije. Na področju občin Črnomelj in Semič je prejemnikov denarne socialne pomoči 3 % celotne populacije, od tega je 1,27 % prejemnikov romske populacije. V občini Trebnje je prejemnikov denarne socialne pomoči 1,9 % celotne populacije, od tega prejemajo Romi denarno socialno pomoč v 0,54-odstotnem deležu. S strani CSD Novo mesto je bila denarna socialna pomoč odobrena 2,3 % prebivalcev, od tega je bilo 0,66 % Romov. Glede na pridobljene podatke je razvidno, da je največji delež prejemnikov denarnih socialnih pomoči glede na celotno populacijo v občini Krško. Glede na pripadnost prejemnikov romski populaciji pa je največji delež na področju Črnomlja in Semiča, kar je verjetno odraz slabše gospodarske razvitosti tega področja in večje brezposelnosti.

V občini Krško je odstotek prejemnikov Romov glede na prejemnike celotnega prebivalstva pri denarni socialni pomoči 5,26. Otroški dodatek prejemajo 3 % Romov glede na celotno populacijo, ki prejema otroški dodatek. Varstveni dodatek prejema 5,64 % ter izredno denarno pomoč 1,06 % Romov.

V občini Črnomelj je odstotek prejemnikov Romov glede na prejemnike celotnega prebivalstva pri denarni socialni pomoči 42,96. Otroški dodatek prejema 12,11 %

Romov glede na celotno populacijo, ki prejema otroški dodatek. Varstveni dodatek prejema 32,91 %, izredno denarno pomoč pa 0 % Romov.

V občini Trebnje je odstotek prejemnikov Romov glede na prejemnike celotnega prebivalstva pri denarni socialni pomoči 28,76. Otroški dodatek prejema 2,68 % Romov glede na celotno populacijo, ki prejema otroški dodatek. Varstveni dodatek prejema 7,58 % ter izredno denarno pomoč 30,25 % Romov.

V Mestni občini Novo mesto in ostalih občinah je odstotek prejemnikov Romov glede na prejemnike celotnega prebivalstva pri denarni socialni pomoči 29,02. Otroški dodatek prejema 6,05 % Romov glede na celotno populacijo, ki prejema otroški dodatek. Varstveni dodatek prejema 18,63 % ter izredno denarno pomoč 15,31 % Romov.

V občini Krško je 28.304 prebivalcev, od tega je 340 Romov oziroma 1,2 % glede na število prebivalcev v občini.

Preglednica 17: Prikaz prejemnikov socialnovarstvenih transferjev občine Krško

Zap. št.	Vrsta pomoči	Vsi prejemniki denarnih pomoči v občini	% na št. prebivalcev	Prejemniki denarnih pomoči v občini – Romi	% na št. Romov	% prejemnikov Romov od vseh prejemnikov
1	Vsi socialnovarstveni transferji	3381	11,72	178	52,35	5,26
1.1	Denarna socialna pomoč	896	3,17	104	30,59	11,6
1.2	Otroški dodatek	2204	7,79	66	19,41	3,00
1.3	Varstveni dodatek	124	0,44	7	2,06	5,64
1.4	Izredna denarna pomoč	94	0,33	1	0,29	1,06

V občini Črnomelj je 14.586 prebivalcev, od tega 898 Romov, kar je 6,16-odstotni delež populacije.

Preglednica 18: Prikaz prejemnikov socialnovarstvenih transferjev občine Črnomelj

Zap. št.	Vrsta pomoči	Vsi prejemniki denarnih pomoči v občini	% na št. prebivalcev	Prejemniki denarnih pomoči v občini – Romi	% na št. Romov	% prejemnikov Romov od vseh prejemnikov
1	Vsi socialnovarstveni transferji	2494	17,10	432	48,10	17,32
1.1	Denarna socialna pomoč	547	3,75	235	26,17	42,96
1.2	Otroški dodatek	1412	9,68	171	19,04	12,11
1.3	Varstveni dodatek	79	0,54	26	2,89	32,91
1.4	Izredna denarna pomoč	456	3,13	0	0,00	0,00

Občina Trebnje ima 20.539 prebivalcev, od tega 330 Romov oziroma 1,61 % glede na celotno populacijo.

Preglednica 19: Prikaz prejemnikov socialnovarstvenih transferjev občine Trebnje

Zap. št.	Vrsta pomoči	Vsi prejemniki denarnih pomoči v občini	% na št. prebivalcev	Prejemniki denarnih pomoči v občini – Romi	% na št. Romov	% prejemnikov Romov od vseh prejemnikov
1	Vsi socialno varstveni transferji	2415	11,76	267	80,91	11,05
1.1	Denarna socialna pomoč	386	1,88	111	33,64	28,76
1.2	Otroški dodatek	1606	7,82	43	13,03	2,68
1.3	Varstveni dodatek	66	0,32	5	1,51	7,58
1.4	Izredna denarna pomoč	357	1,74	108	32,73	30,25

Mestna občina Novo mesto ter občine Dolenjske Toplice, Šmarješke Toplice, Straža, Žužemberk, Šentjernej, Škocjan in Mirna Peč imajo skupno 63.117 prebivalcev, od tega 1.490 Romov, kar je 2,36-odstotni delež celotne populacije.

Preglednica 20: Prikaz prejemnikov socialnovarstvenih transferjev v Mestni občini Novo mesto in ostalih občinah

Zap. št.	Vrsta pomoči	Vsi prejemniki denarnih pomoči v občini	% na št. prebivalcev	Prejemniki denarnih pomoči v občini – Romi	% na št. Romov	% prejemnikov Romov od vseh prejemnikov
1	Vsi socialnovarstveni transferji	6185	9,78	732	49,12	11,83
1.1	Denarna socialna pomoč	1430	2,26	415	27,85	29,02
1.2	Otroški dodatek	4496	7,12	272	18,25	6,05
1.3	Varstveni dodatek	161	0,25	30	2,01	18,63
1.4	Izredna denarna pomoč	98	0,15	15	1,01	15,31

Ugotavljam, da je splošno mnenje, da so Romi prejemniki večjega deleža socialnih transferjev, napačno in izvira iz predsodkov, saj je iz podatkov razvidno, da v odnosu do večinskega deleža prebivalstva Romi prejema vse socialnovarstvene transferje v znatno manjšem deležu. Glede neupravičenosti prejetja pa bi ponovno poudarila, da so zakonska in podzakonska določila tista, ki narekujejo strokovnim delavcem CSD-jev kriterije pri ugotavljanju upravičenosti.

V nadaljevanju bom predlagala, kako bi izboljšala sobivanje, razumevanje in način dela z romsko populacijo strokovnih delavcev in delavk na občinah JV Slovenije ter istočasno izboljšala položaj romske populacije.

Za kvalitetnejše in lažje delo z romsko populacijo predlagam obvezno, kontinuirano usposabljanje veščin, znanj, spretnosti strokovnih delavcev in delavk občin, kjer prebivajo pripadniki romske skupnosti.

Z namenom zmanjšanja stereotipnega razmišljanja in tabuiziranja bi bilo smiselno ali celo nujno potrebno posvetiti več časa odkritemu pogovoru o Romih, njihovem življenju, kulturi, navadah, običajih. V dialogu bi jasno izmenjali svoja pričakovanja, zahteve, videnja situacije, saj tako strokovni delavci in delavke kot tudi Romi ne želijo ali si ne upajo, morda pa celo nimajo priložnosti o tem odkrito spregovoriti.

Predlagam, da se uvedejo informacijske pisarne po posameznih romskih naseljih in se tako vzpostavi lažji kontakt med strokovnimi delavci in delavkami ter Romi. Na ta način bi bile storitve, ki jih izvajajo občine, dostopne vsem Romom, tudi tistim, ki sicer nimajo možnosti. Hkrati bi se zaradi okoliša, ki ga poznajo, zmanjšal občutek, da strokovni delavci in delavke delujejo s stališča moči.

Predlagam, da se občine JV Slovenije povežejo z namenom enotnega nastopa do države in zahtevajo zagotovitev finančnih sredstev za izvajanje nalog, ki jim jih nalaga veljavna zakonodaja. Menim, da bi to pripomoglo k hitrejšemu reševanju vprašanj, ki se povezujejo z Romi (bivanjske razmere, neurejena komunalna infrastruktura, ne vključenost v vzgojno-izobraževalne programe, brezposelnost in ostalo).

Zakon o financiranju občin (ZFO-1) v 20. členu govori o sofinanciranju uresničevanja pravic narodnih skupnosti in romske skupnosti. Isti člen tega zakona v prvem odstavku navaja: »Občinam, na območju katerih so naselja z narodnostno mešanim prebivalstvom ali s stalno naseljeno romsko etnično skupnostjo, se iz državnega proračuna zagotovijo sredstva za financiranje dvojezičnosti in uresničevanja ustavnih pravic italijanske oz. madžarske narodne skupnosti ali uresničevanje z zakonom določenih pravic romske etnične skupnosti.« V drugem odstavku pa navaja, da podrobnejše namene porabe in višino sredstev iz prejšnjega odstavka določi vlada z uredbo. Lokalne skupnosti, kjer so občani pripadniki romske skupnosti, ne dobivajo za ta namen nikakršnih namenskih sredstev ne glede na to, ali so bila v preteklosti s strani občin vložena sredstva za urejanje tega področja.

Z ustrezno normativno ureditvijo in zagotavljanjem dodatnih finančnih virov občinam, kjer živi romska skupnost ob upoštevanju vseh posebnosti Romov ter socialnih razmer, v katerih romska skupnost živi, predlagam Vladi RS sprejem uredbe iz 20. člena ZFO, s katero se določi podrobnejši namen porabe in višina sredstev za uresničevanje z zakonom določenih pravic romske etnične skupnosti. To sem predstavila že tudi na občinskem svetu MO Novo mesto v fazi sprejemanja dokumenta z naslovom Načrt urejanja romskega naselja Žabjak.

Predlagam, da bi se primere pozitivnih praks reševanja romske problematike preneslo in po potrebi prilagodilo drugim občinam oz. Romom tiste občine.

Predlagam, da se z ustreznimi ukrepi (stimulacija, višje sistemizirano delovno mesto, pohvala, možnost dodatnega izobraževanja in ostalo) poveča pomen dela z Romi, saj bi tako strokovni delavci in delavke občin svoje delo opravljali z večjim zadovoljstvom, motivacijo in uspehom. Posledično bi bili bolj zadovoljni tudi Romi.

Predlagam zaposlitev romskih koordinatorjev, ki bi bili vezni člen med Romi ter strokovnimi delavci občin. Dosedanja praksa je pokazala, da so bili Romi, ki so bili zaposleni na občinah v programih javnih del, velika opora strokovnim delavcem in delavkam občin ter doprinos k strokovnemu delu, saj so delovali kot mediatorji.

3 LITERATURA IN VIRI

- Althusser, L. (1980), *Ideologija in ideološki aparati države*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Bešter, R. (2003), *Migracijska politika Slovenije in EU – primerjava zakonodaje, strateških dokumentov in priporočil, s poudarkom na integracijski politiki*. Ljubljana: Mirovni inštitut.
- Dovidio, J. F., Gaertner, S. L. (1986), *Prejudice, Discrimination and Racism ch. 1*, New York: Academic Press.
- Eriksen, T. H. (1995), *Small Places, Large Issues. An Introduction to Social and Cultural Sociology*. London: Pluto Press.
- Flander, B. (2004): *Pozitivna diskriminacija*, Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Fonseca, I. (2007), *Pokoplji me pokončno, Romi in njihovo potovanje*, Založba Sanje, Slovenija.
- Gareth, D. (2003): *Nationality Discrimination in the European Internal Market*, Kluwer Law International.
- Guy, Will (2001): *Romani identity and post policy-Comunist*. V: Will Guy (ed) (2001).
- Gergen, K. J, Gergen, M. M (1986), *Social Psychology*. Springer, New York, Berlin.
- Grafenaur, N. (1983), *Pedenjped*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Horvat Muc, J. (2011), *Romska skupnost v Sloveniji, Zgodovina in kultura Romov*, Zveza Romov Slovenije in Romani Union Murska Sobota.
- Janko Spreizer, A., (2010), *Socialno delo*, letnik 49, št. 2–3, *Z angažirano antropologijo proti rasizmu in rasni dominaciji nad Romi*, str. 99–108, Fakulteta za socialno delo Univerze v Ljubljani.
- Janko Spreizer, A, (2002), *Vedel sem, da sem Cigan-rodil sem se kot Rom*, Institutum Studiorum Humanitatis-Fakulteta za podiplomski humanistični študij Ljubljana.
- Jerič, M. (2013), *Strategija reševanja romske tematike v Mestni občini Novo mesto za obdobje 2013 do 2020*.

- Jezernik B., ur. (2006), »*Zakaj pri nas žive Cigani in ne Romi*«. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- Jost, J. T., Banaji, M. R. (1994), *The role of stereotyping in system-justification and the production of false consciousness*. British Journal of Social Psychology.
- Južnič, S. (1993), *Identiteta*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Klopčič, V. (2003), *Evropa, Slovenija in Romi: zbornik referatov na mednarodni konferenci v Ljubljani*. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.
- Klopčič, V. (2007), *Položaj Romov v Sloveniji: Romi in Gadže*. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.
- Klinar, P. (1976), *Mednarodne migracije*. Ljubljana: Fakulteta za sociologijo, politične vede in novinarstvo.
- Kodeks etičnih načel v socialnem varstvu, Ur. L. RS, št. 59/2002.
- Komac, M. (1991), *Romi na Slovenskem: razprave in gradivo*. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.
- Kovel, J. (1970), *White racism: A psychohistory*. Lane: Allen Lane.
- Kuhar, M. (2008), *Mladi in stereotipi*. Socialna pedagogika 12, 1: str. 39–55.
- Lukšič-Hacin, M. (1995), *Ko tujina postane dom*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče Ljubljana.
- Lukšič-Hacin, M. (1999), *Multikulturalizem in migracije*. Ljubljana: Založba ZRC.
- Nacionalni program ukrepov za Rome Vlade RS za obdobje 2010–2015.
- Palomares, S. (2001), *Spodbujanje strpnosti in spoštovanja drugačnosti*. Ljubljana: Inštitut za psihologijo osebnosti.
- Petrič, E. (1977), *Mednarodnopravno varstvo narodnih manjšin*. Maribor: Založba Obzorja.
- Pettirew, T. F., Meertens, R.W. (1995), *Subtle and blatant prejudice in Western Europe*. European Journal of Social Psychology, str. 25.
- Ragin, Charles C. (2007), *Družboslovno raziskovanje: Enotnost in raznolikost metode*. Ljubljana: FDV.
- Resolucija o nacionalnem programu socialnega varstva za obdobje 2013 do 2020, Ur. L. RS, št. 39/2013.
- Rizman, R. (1991), *Študije o etnonacionalizmu*, Ljubljana.

- Sampson, E. (1991), *Social Worlds-Personal Lives*. An introduction to Social Psychology. San Diego: Harcourt.
- Sardelić, J. (2010), Socialno delo, letnik 49, št. 2–3, *Multikulturalizem in položaj Romov v Sloveniji*, str. 109–120, Fakulteta za socialno delo Univerze v Ljubljani.
- Slovar slovenskega knjižnega jezika (2005). Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Šifrer, J. in Bren, M. (2011). *SPSS – Multivariantne metode v varstvoslovju*. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
- Štrukelj, P. (2004), *Tisočletne podobe nemirnih nomadov: Zgodovina in kultura Romov v Sloveniji*. Ljubljana: Družina.
- Šumi, I. (2000), *Kultura, etničnost, mejnost*. Ljubljana: Založba ZRC.
- Ule, M. (1994), *Temelji socialne psihologije*. Ljubljana. Znanstveno in publicistično središče.
- Ule, M. (1999), *Predsodki in diskriminacije*. Ljubljana. Znanstveno in publicistično središče.
- Ule, M. (2000), *Temelji socialne psihologije*. Ljubljana. Znanstveno in publicistično središče.
- Ule, M. (2005), *Predsodki kot mikroideologije vsakdanjega sveta*. V: Leskošek, V. (ur.), *Mi in Oni: Nestrpnost na Slovenskem*. Ljubljana: Mirovni inštitut, str. 21–40.
- Urh, Š. (2012), *Država želi, da ostanemo cigani*, Teoretske refleksije in prakse izključevanja/vključevanja Romov v Sloveniji. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Urh, Š. (2010), Socialno delo, letnik 49, št. 2–3, *Etnična (ne)občutljivost v izobraževanju za socialno delo*, str. 73–84. Fakulteta za socialno delo Univerze v Ljubljani.
- Ustava RS, Ur. I. RS, št. 33/1991.
- Zaviršek, D. (2010), Socialno delo, letnik 49, št. 2–3, *Etnizacija in patologizacija Romov in romskih skupnosti*, Socialno-antropološki in socialnodelovni teoretski koncepti, str. 85–97. Fakulteta za socialno delo Univerze v Ljubljani.
- Zakon o lokalni samoupravi (UPB), (2007), Ur. I. RS, št. 94/2007.
- Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (UPB), (2007), Ur. I. RS, št. 16/2007.
- Zakon o osnovni šoli (UPB), (2006), Ur. I. RS, št. 81/2006.

Zakon o registraciji istospolne partnerske skupnosti (ZRIPS), Ur. l. RS, št. 65/05.
 Zakon o romski skupnosti v Republiki Sloveniji (2007), Ur. l. RS, št. 33/07.
 Zakon o socialnem varstvu, (2007), Ur. l. RS, št. 3/2007.
 Zakon o socialnovarstvenih prejemkih, (2010), Ur. l. RS, št. 61/2010.
 Zakon o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev, (2010), Ur. l. RS, št. 62/2010.
 Zakon o vrtcih (UPB), Ur. l. RS, št. 113/2003.
 Zakon o volitvah poslancev iz Republike Slovenije v Evropski parlament (ZVPEP-UPB1), Ur. l. RS, št. 40/2004.
 Zakon o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov (ZZRZI – UPB2), Ur. l. RS, št. 16/07).
 Wetherell, M. (1996), *Group conflict and the social psychology of racism*. London: Sage.

E-viri:

1. <http://www.amnesty.si/romi>, na dan 08.05.2014
2. <http://metinalista.si/romi-so-klasicka-narodna-manjsina/>, z dne 05.05.2014
3. <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=825545&Site=CM>
4. <http://assembly.coe.int/main.asp?Link=/documents/adoptedtext/ta10/eres1740.htm#1>
5. Istraživački rad: Afirmativna akcija za predstavnike manjinskih naroda u izbornom zakonodavstvu na nivou lokalne samouprave – iskustvo Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Makedonije, Srbije i Slovenije. Dostopno na http://www.skupstina.me/~skupcg/images/dokumenti/biblioteka-i-istrasivanje/Primjena_principa_afirmativne_akcije_na_nivou_lokalne_samouprave_u_izbornom_procesu_-_iskustvo_BiH_Hrvatske_Makedonije_Slovenije_i_Srbije.pdf (03.05.2016)

4 PRILOGE

Anketni vprašalnik

Anketni vprašalnik

Sem Mateja Jerič, univerzitetna diplomirana socialna delavka, študentka podiplomskega znanstvenega študija Sociologija in socialno delo v skupnosti na Fakulteti za socialno delo v sodelovanju s Fakulteto za družbene vede.

Z anketnim vprašalnikom, ki vam ga posredujem, bom poskušala predvsem ugotoviti, kaj je za zaposlene na občinah JV Slovenije največja težava v povezavi z Romi, kako vidijo položaj romske populacije ter kakšen odnos imajo zaposleni na občinah do romske populacije v JV Sloveniji.

Anketni vprašalnik je anonimen.

Že vnaprej se vam zahvaljujem za korektno odgovarjanje in čas, ki ste si ga vzeli za reševanje anketnega vprašalnika.

V anketnem vprašalniku, katerega rezultate bom uporabila zgolj v študijske namene, vam posredujem nekaj vprašanj na temo poznavanja romske problematike strokovnih delavcev občin JV Slovenije. Prosim, da nanje odgovorite tako, da obkrožite črko pred odgovorom ali številko ob odgovoru, ki je po vaši oceni ustrezen, ali na mesto, kjer je črta, vpišete vaš odgovor.

1. Navedite občino vaše zaposlitve:

- a) Novo mesto
- b) Šentjernej
- c) Škocjan
- d) Kočevje
- e) Semič
- f) Črnomelj
- g) Krško
- h) Trebnje

2. Navedite področje vaše zaposlitve:

- a) Področje komunale
- b) Področje družbenih dejavnosti
- c) Področje financ
- d) Področje okolja in prostora
- e) Področje premoženja
- f) Inšpektorat
- g) Drugo _____ (navedite, katero področje)

3. Največja težava v vaši občini je:

	Sploh ne drži 1	V manjši meri drži 2	V srednji meri drži 3	V veliki meri drži 4	V celoti drži 5
Neizobraženost Romov glede na možnosti izobraževanja v Republiki Sloveniji.					
Neurejene bivalne razmere (elektrika, vodovod, kanalizacija, telekomunikacijsko omrežje, lastništvo).					
Nezaposlenost Romov zaradi nizke izobraženosti.					
Število članov družine.					
Nevključevanje v civilno družbo.					

4. Menim, da Romi upravičeno prejemajo socialne transferje, navedene v prvem levem stolpcu

	Sploh ne drži 1	V manjši meri drži 2	V srednji meri drži 3	V veliki meri drži 4	V celoti drži 5
Denarno socialno pomoč (DSP)					
Izredno denarno socialno pomoč (IDSP)					
Občinsko denarno pomoč					
Otroški dodatek					
Starševski dodatek					
Humanitarne pomoči (RK, Karitas)					
Varstveni dodatek					

5. Menim, da so ovire slabšega obiskovanja romskih otrok v redne vzgojno-izobraževalne programe naslednje:

	Sploh ne drži 1	V manjši meri drži 2	V srednji meri drži 3	V veliki meri drži 4	V celoti drži 5
Nezainteresiranost za vključitev v vzgojno-izobraževalne institucije.					
Neprisotnost želje po pridobitvi izobrazbe.					
Neprisotnost vzpodbude za učenje in redno obiskovanje pouka s strani staršev.					
Nepoznavanje učnih programov.					
Druga kultura.					
Socialno-varstveni prejemki.					
Diskriminatoren odnos do romskih otrok s strani sošolcev in učiteljev.					
Nepoznavanje slovenskega jezika.					

6. Moj odnos do romske populacije je naslednji:

	Sploh ne drži 1	V manjši meri drži 2	V srednji meri drži 3	V veliki meri drži 4	V celoti drži 5
Sprejemam jo kot sebi enako.					
Spoštujem njihovo kulturo.					
Poznam njihovo zgodovino in način življenja.					
Razumem njihov način življenja in ne vključevanje v civilno družbo.					

7. Menim, da imam kot zaposlen na občini v povezavi z romsko populacijo naslednje:

	Sploh ne drži 1	V manjši meri drži 2	V srednji meri drži 3	V veliki meri drži 4	V celoti drži 5
Dovolj znanja					
Dovolj veščin					
Dovolj pozitivnih izkušenj					
Podporo pri vodstvu (županu, direktorju)					
Podporo pri drugih sodelavcih					
Možnost nenehnega usposabljanja in izobraževanja za delo z njimi					

8. Menim, da imajo pripadniki romske skupnosti:

	Sploh ne drži 1	V manjši meri drži 2	V srednji meri drži 3	V veliki meri drži 4	V celoti drži 5
Več pravic kot ostali državljani (socialni transferji, večja toleranca do neprimernega vedenja Romov, kot do ostalega prebivalstva)					
Manj pravic od ostalih državljanov (socialni transferji, večja toleranca do neprimernega vedenja Romov kot do ostalega prebivalstva).					
So enakovredno obravnavani.					
Ne vem.					

9. Kot strokovni delavec na občini:

	Sploh ne drži 1	V manjši meri drži 2	V srednji meri drži 3	V veliki meri drži 4	V celoti drži 5
Želim delati z Romi.					
Ne želim delati z Romi.					
Mi je vseeno.					
Če bi mogla, bi raje delal (a) kaj drugega.					

10. Navedite spol

- a) M
- b) Ž

11. Navedite starost:

- a) 20–30
- b) 31–41
- c) 42–52
- d) 53–63
- e) od 64 dalje

12. Navedite delovno dobo:

- a) 1–5 let
- b) 6–12 let
- c) 13–20 let
- d) 21–30 let
- e) od 30 dalje

13. Navedite izobrazbo:

- a) dokončana peta stopnja
- b) dokončana višja šola
- c) dokončana visoka šola
- d) dokončana univerzitetna izobrazba
- e) dokončan podiplomski študij